

בס"ד. שיחת יום ב' פ' בלק, י"ב תמוז, ה'תשכ"א.

בלתי מוגה

א. כ"ק מו"ח אדמו"ר, בעל השמחה, הי' נוהג לעתים תכופות להתחיל את ההתוועדות של י"ב תמוז בהענין ד"פותחין בברכה",¹ וגם הזכיר שזוהי התחלת "אגרת הקודש" שבספר התניא, וצירף לזה גם את העובדה שאגרות אלו לא נסתדרו על סדר הזמנים — שאז לא היתה הוכחה כ"כ שהתחלת אגרת הקודש צריכה להיות ב"פותחין בברכה", שהרי יתכן שאגרת זו קדמה בזמן — אלא נסתדרו לפי סדר הענינים, וכפי שרואים שיש כמה אגרות שהם באותו ענין, וענין זה שאודותיו מדובר באגרת ד"ה "פותחין בברכה" סודרה לפני כל שאר הענינים שבאגה"ק, ובענין זה גופא הקדימו את האגרת שהתחלתה "פותחין בברכה" — שלשון זה גופא מורה שזהו ענין של פתיחה,

ומזה למדים ענין נוסף, שכל הענינים שאודותם מדובר באגרת הקודש, הנה הפתיחה שלהם היא — הענין המדובר באגה"ק ד"ה "פותחין בברכה".

והמשיך כ"ק מו"ח אדמו"ר:

גם בחסידות ישנם סוגי הפירושים דפשוט רמז דרוש וסוד. ובכן, הפשוט ד"פותחין בברכה" הוא — ברכה להקב"ה, ובירך ברכה שבה מתחילים התוועדות — ברכה על מיני מזונות או על משקה ("גדולה לגימה שמקרבת").²

ב. והנה, הפתיחה בברכה על מיני מזונות או משקה היא בכל התוועדות, ואינה ברכה מיוחדת הקשורה עם שמחת "חג הגאולה". פתיחה זו ישנה גם ב"מועדים לשמחה", וכמו חג השבועות וחג הסוכות, שאף שקשורים עם "זכר ליציאת מצרים"³, ענין של גאולה, הרי ענינם הפרטי אינו ענין של גאולה כפשוטה (מלבד חג הפסח, "זמן חרותנו"), וגם בהם ישנה הפתיחה בברכה — בקידוש היום, ובפרט

(1) ראה שיחת יב"ג תמוז תש"ה בתחלתה ואילך). וש"ג.

(2) סנהדרין קג, סע"ב ואילך.
(3) ראה שער הכולל פ"מ ס"ה.

(111). וראה גם שיחת י"ב (תו"מ חכ"ח ע' 185

בקידוש על היין ("קדשהו על היין"⁴), כמו בהתוועדות שמברכים על דבר המשמח.

ונוסף לזה ישנה ברכה מיוחדת לשמחה של גאולה, ובנדוד, היושב בבית האסורים שיצא לחפשי — ברכת הגומל⁵.

ג. ולהעיר:

יש חילוק בין ברכת הגומל לברכת הנס — שברכת הנס, הנה גם כאשר בא לאחרי כמה שנים למקום שנעשה לו נס, חוזר ומברך "שעשה לי נס במקום הזה"⁶, משא"כ ברכת הגומל שהיא רק בפעם הראשונה שיצא מבית האסורים לחפשי.

אמנם, חילוק זה הוא רק בנוגע לפשטות הענינים בדין ע"פ נגלה דתורה;

אבל, מחוייבים גם לראות בכל דבר את פנימיות הענינים, ובפרט ע"פ המודגש בענין השגחה פרטית, שכל דבר שנעשה אצל יהודי, ואפילו כל ענין שבבריאה, הרי זה בהשגחה פרטית מהקב"ה, וכפי שהוסף הבעש"ט בזה, שמכל דבר צריך ללמוד ענין בעבודת השם⁷,

ומזה מובן גם בנוגע לגאולה שהיתה בשעתה נצחון עבור תומ"צ באופן פלאי, למעלה מדרך הטבע — שלא מספיק שבאותה השנה ובאותו היום ישנו הלימוד בעבודת ה' שצריכים ללמוד מזה,

— שכללותו הוא, שכאשר יהודי צריך ללמוד תורה ולקיים מצוות, אין שום ענין שיכול למנעו ולעכבו, ואין לו ממה להתפעל, וכפי שהזכיר כ"ק מו"ח אדמו"ר (בקשר למאסרו) את דברי אביו, שהנשמות לא הלכו מלכתחילה בגלות, והם בני-חורין⁸ —

אלא, גם בכל שנה ושנה, בבוא אותו היום שבו היתה הגאולה, כאשר מתבוננים עוד הפעם בענין המאסר והגאולה — הרי זה צריך לרענן ("אָפּפּרײַשן") את המוסר-השכל והלימוד בעבודת ה' כפי שהי' בפעם הראשונה בשנה הראשונה, על מנת לקחת מיום זה תוספת חיות וכח על עבודה ללא התחשבות עם מניעות ועיכובים — כפשטות הענין,

6) ברכות שם, א. רמב"ם שם ה"ט. טושו"ע שם סרי"ח ס"ד. לוח ברה"נ שם רפי"ב, וסדר ברה"נ שם רפי"ג.

7) ראה כתר שם טוב בהוספות סקע"ט ואילך. וש"נ.

8) ראה סה"ש תרפ"ז ע' 169. וש"נ.

4) ראה פסחים קו, א. מכילתא יתרו כ, ח. 5) ברכות נד, ב. רמב"ם הל' ברכות פ"י ה"ח. טושו"ע או"ח רסרי"ט. אדה"ז בלוח ברכת הנהנין פ"ב ס"ח, וסדר ברכת הנהנין פ"ג ס"ב.

שתחילה ישב בבית האסורים, ואח"כ ראו שענין המאסר נתבטל באופן פלאי למעלה מדרך הטבע, כדי שיוכל לעסוק בתומ"צ בלי מפריע, עבודה בהרחבה, ועד לעבודה בהרחבה בלי גבול.

ומזה מובן, שמצד רוחניות הענינים, שייכת "ברכת הגומל" בעבודה הרוחנית, על המאסר רוחני שלפנ"ז והשחרור הבא לאחריו — בכל שנה ושנה, בבוא תקופת השנה, כאשר "הימים האלה נזכרים (ואז הרי הם) נעשים"⁹, עם כל ההמשכות והענינים שבהם, כפי שמפרש האריז"ל בפסוק זה¹⁰.

ד. ולכן, קרוב לומר, שהנהגת כ"ק מו"ח אדמו"ר שהי' רגיל לעתים תכופות להתחיל את ההתוועדות של י"ב תמוז בענין "פותחין בברכה", קשורה גם עם תוכן הענין ד"ברכת הגומל":

אע"פ שבדרך הפשט, ע"פ נגלה, אי אפשר לברך עוד הפעם ברכת הגומל — הרי זה רק בדיבור, ובשם ומלכות דוקא;

אבל מצינו בנוגע לכמה ברכות שיש בהם ספק, שהעצה היא — לסמוך אותם לברכה בשם ומלכות שנאמרת לפנ"ז, שאז הרי זה קאי גם על הענין הבא לאח"ז.

ולדוגמא:

בנוגע להמהלך בדרך במדבר או המפרש בים — שהם מהארבעה שחיבים בברכת הגומל⁵ — הרי ידוע מנהג כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע¹¹, אבי כ"ק מו"ח אדמו"ר, שהי' נוהג לומר "תפלת הדרך" כל זמן שלא חזר לביתו (ועד"ז הוא הדין גבי ברכת הגומל, שחיובה הוא כשיצא מן הסכנה לגמרי, כשחזר לבוריו¹²), אלא, שע"פ דין צריכים לאמרה רק ביום הראשון, ואילו בימים שלאח"ז, ובפרט אם נמצאים במקום ישוב, יש ספק בדבר¹³ — לכן הי' נוהג לסמכה לתפלה שיש בה ברכה בשם ומלכות.

ה. ובהנוגע אלינו — כמדובר כמ"פ שבכל ענין יש לימוד בעבודת ה':

(9) אסתר ט, כח. (12) לוח ברה"נ שם סי"א, סדר ברה"נ שם ס"ה. (10) בס' תיקון שובבים. הובא ונת' בס' לב דוד (להחיד"א) פכ"ט. (11) תו"מ — רשימת היומן ע' ריט. — שבסוף שו"ע אדה"ז (בהוצאה החדשה). "היום יום" יט תמוז. ספר המנהגים חב"ד ע' וש"נ.

הסימן על הארבעה שחייבים להודות הוא: "וכל החיים יודוך סלה", "חיים" ר"ת חולה יסורים ים מדבר¹⁴, דכיון שיצאו מסכנה ונשארו בחיים, צריכים להודות.

וידוע פירוש הבעש"ט¹⁵ שכל ד' ענינים אלו ישנם בעבודת ה', וכפי שכ"ק מו"ח אדמו"ר, בעל השמחה, מביא בקיצור, במאמרו ד"ה ברוך הגומל לחייבים טובות שכבר נדפס¹⁶.

והרי ענין זה ישנו בעבודת ה' בכל יום ויום, ולכל-הפחות במשך השבוע — שלכן תיקן הבעש"ט¹⁷, שבערב שבת לפני מנחה, כאשר יוצאים מימי החול, יאמרו המזמור "הודו לה'", שזהו כעין "ברכת הגומל" על כל ד' המניעות דחולה יסורים ים מדבר שישנם בעבודת ששת ימי החול¹⁸.

ו. וזהו גם הלימוד עבור כל אחד מההולכים בעקבותיו של בעל הגאולה:

כשם שרואים שבשעת הגאולה עמד אדם אחד נגד מלוכה אדירה ביותר, שאז ה' שם משטר ואופן ממשלה ללא התחשבות לא בצדק ולא ביושר, ולא "מה יאמרו הגויים" — לא ה' דבר שתפס מקום אצלם, ובפנימיות, היתה מלחמתם "על ה' ועל משיחו", ואעפ"כ עמד נגדם אחד ויחיד — "אחד ה'", "ע"ד "אחד ה' אברהם"¹⁹, ש"כל העולם כולו מעבר אחד והוא מעבר אחד"²⁰,

— אלא, כיון שהי' זה לאחרי מתן-תורה, הי' בכחו להלהיב ("אויפפלאַקערן") את "נר הוי' נשמת אדם"²¹ שהיתה בתלמידיו והשייכים אליו, שהם יעברו לאותו "עבר" שבו עמד הוא, לא רק בנשמתם, אלא גם בגופם, ועד לעשי' בפועל בעניני תומ"צ, וגם באופן שלא להתחשב בכך שהדבר הוא נגד מלוכה אדירה ביותר —

ואכן ראו, שכאשר היתה עמידה במס"נ והחלטה בתוקף, אשר, יהי מה, צריכים ללמוד תורה ולקיים מצוות, מבלי הבט אם יש הפרעה אם

17 ראה מאור עינים ס"פ בשלח. עטרת צבי לזח"ב קסח, ב.

18 ראה שער הכולל פי"ז ס"ב.

19 יחזקאל לג, כד.

20 ב"ר ספמ"ב.

21 משלי כ, כז.

14 טושו"ע והגהות מיימוניות לרמב"ם שבהערה 5.

15 ראה גם תולדות יעקב יוסף בהקדמה בתחלתה.

16 סה"מ קונטרסים ח"א קפז, ב.

ולאח"ז בסה"מ תרפ"ז ע' רטז.

לאו — אזי הי' הנצחון באופן ש"דידן נצח"²², ועד שגם הצד־שכנגד הוצרך להודות ולומר אמן,

הנה מזה למדים שכן הוא גם בכל מקום ובכל זמן — שכאשר יהודי נעמד בתוקף שהוא שלוחו של הקב"ה, "אני נבראתי לשמש את קוני"²³, כדי להאיר את חלקו בעולם ע"י "נר הוי' נשמת אדם", להאיר את העולם ב"נר מצוה ותורה אור"²⁴ — אזי בטלים כל עניני מניעות, ועיכובים,

ומבלי הבט על המעמד ומצב שבו נמצא, אפילו כאשר ידע איניש בנפשי' שהוא מהסוג שהם "חייבים" — אזי מובטח לו שיהי' אצלו הענין ד"גמלני טוב", שיתנו לו טוב האמיתי, שיוכל לעסוק ב"טוב לשמים וטוב לבריות", טוב העושה פירות²⁵,

ומוסיפים להבטיח — כפי הדין שאומרים לו — ש"הוא יגמלך כל טוב סלה"⁵, היינו, שהנוסח הוא שבתחילה אומר "שגמלני טוב" סתם, וכפי שמבאר כ"ק מו"ח אדמו"ר¹⁶ שקאי על תורה, "אין טוב אלא תורה"²⁶, ועל זה אומרים לו ש"יגמלך כל טוב", היינו, שבזכות עבודה זו יהי' לו "כל טוב", לא רק סיוע מלמעלה בענינים רוחניים, בתורה ומצוות, אלא גם "כל (טוב)", "יש לי כל"²⁷, כל המצטרך לו, עד לענינים גשמיים למטה מעשרה טפחים.

וזהו הלימוד הכללי — כפי שכותב בעל השמחה במכתבו ליום הגאולה בשנים הראשונות²⁸, שאין זו רק הצלה וגאולה עבורו, אלא זהו ענין שהוא עבור כלל ישראל — שמהיום ההוא ולמעלה תהי' יותר ידיעת והרגשת והכרת האמת, שבכחו של יהודי אחד לעמוד נגד העולם כולו, אם הוא רק נעמד כדי למלאות רצון קונו ולהפיץ ענין התורה וקיום המצוות, ואז נעשה אצלו הענין ש"גמלני טוב", שמצליח בעבודתו, ואח"כ נמשך לו השכר — ש"הוא יגמלך כל טוב סלה", בכל המצטרך, לו ולבני ביתו, בבני חיי ומזוני רויחי.

* * *

ז. בנוסח ברכת הגומל מצינו דבר פלא שלא מצינו בנוסח שאר הברכות, ברכות הני' וברכות הודאה — "ברוך .. הגומל לחייבים טובות

26 אבות פ"ו מ"ג.
27 לשון הכתוב — וישלח לג, יא.
28 אג"ק שלו ח"ב ע' פ. וש"נ.

22 ראה ויק"ר פכ"ד, ג.
23 משנה וברייתא קידושין בסופה.
24 משלי ו, כג.
25 קידושין מ, א.

שגמלני טוב", דלכאורה²⁹, כאשר מברכים ומודים להקב"ה צריך לומר רק על מה היא ההודאה, וא"כ, הי' צריך להיות נוסח הברכה: "ברוך .. שגמלני טוב", ולמה צריך להזכיר חובה לעצמו ולומר "הגומל לחייבים טובות"?

בפשטות יש לומר, שנוסח זה בא להגדיל ולהדגיש יותר את ההתבוננות בגודל החסד שעשה עמו הקב"ה — שמצד עצמו לא הי' ראוי לכך, ואדרבה, שהרי הוא במעמד ומצב ד"חייבים", ואעפ"כ, "גמלני טוב" — שזהו חסד שהוא מן הקצה אל הקצה³⁰. ועפ"ז נמצא, שהלשון "לחייבים" הוא ענין עיקרי בנוסח הברכה.

וזהו גם א' הטעמים לכך שקטן אינו מברך ברכת הגומל (לדעת רוב הפוסקים³¹) — דכיון שאינו מחוייב במצוות, הרי לא שייך אצלו הענין ההפכי ד"חייבים", וכיון שאינו יכול לומר "לחייבים", נפטר לגמרי מברכת הגומל³².

[ואין סתירה לכך מהא שיכולים לצאת י"ח ברכת הגומל גם בנוסח אחר לגמרי (היינו, לא בשינוי נוסח זה, אלא בנוסח אחר לגמרי), גם ללא הזכרת הענין ד"חייבים"³³ — כי, להיותו בהסוג ד"חייבים", נכלל הוא בהחיוב דברכת הגומל, משא"כ קטן שאין אצלו המציאות ד"חייבים" כלל, לא נתחייב בברכת הגומל].

אמנם, עפ"ז אינו מובן, שהרי מטעם הנ"ל, הי' צריך להיות נוסח זה גם ב"ברכת הנס", שגם היא ברכת הודאה, "ברוך שעשה לי נס", וא"כ, גם בה היתה צריכה להיות ההדגשה שאע"פ שאינו ראוי כלל, ואדרבה, הוא במעמד ומצב ד"חייבים", אעפ"כ, "עשה לי נס"? ועכצ"ל, שבברכת הנס ישנו ענין נוסף שבגלל זה אי אפשר לומר הענין ד"לחייבים", כמו בברכת הגומל.

ח. ויובן מפנימיות הענין בזה — כמרומז גם באגרת הקודש, שמיד לאחרי אגה"ק ד"ה פותחין בברכה, באה אגה"ק ד"ה קטנתי מכל החסדים³⁴, שכתבה רבינו הזקן לאחרי שיצא מבית האסורים, שאז הי' אצלו הענין ד"פדה בשלום נפשי"³⁵, ולאח"ז שלח אגה"ק זו.

33 ראה אנציק' תלמודית ערך ברכות הודאה (כרך ד ע' שיז). וש"נ.
34 ס"ב.

35 תהלים נה, יט. וראה אג"ק שלו ע' רלב (נעתק ב"היום יום" יט כסלו).

29 בכל הבא לקמן — ראה לקו"ש ח"ג ע' 138 ואילך (משיחה זו).

30 ראה ב"י לטוואו"ח רסרי"ט.

31 מג"א ובאה"ט או"ח שם. לוח ברה"ג

נע"ט, וסדר ברה"ג שם ס"ג.

32 מג"א ובאה"ט שם.

ותוכן הדברים — "שבכל חסד וחסד שהקב"ה עושה לאדם צריך להיות שפל רוח במאד, כי חסד .. היא בחי' קרבת אלקים .. וכל הקרוב אל ה' ביתר שאת והגבה למעלה מעלה, צריך להיות יותר שפל רוח למטה מטה .. כל שהוא קמי' יותר הוא יותר כלא ואין ואפס .. ובזאת התנצל [יעקב] על יראתו מפני עשו, ולא די לו בהבטחתו והנה אנכי עמך כו'³⁶, מפני היות קטן יעקב במאד מאד בעיניו מחמת ריבוי החסדים, כי במקלי כו' [והיינו, שריבוי החסדים, ש"במקלי עברתי את הירדן הזה ועתה הייתי לשני מחנות"³⁷, פעל אצלו הענין ד"קטנתי"³⁷, מצד הקירוב שהי' לו מלמעלה], ואינו ראוי וכדאי כלל להנצל כו', וכמארז"ל³⁸ שמא יגרום החטא, שנדמה בעיניו שחטא".

והענין בזה — שכאשר נמצאים "קרוב קרוב יותר", אזי אפילו ענין קל שלא לפי כבודו של מלך מלכי המלכים הקב"ה הרי הוא תופס מקום יותר ונוגע יותר, ובסגנון חז"ל³⁹: "מחו לו' במחוג קמי' מלכא כו'", היינו, שכאשר עומדים לפני המלך, הנה אפילו תנועה קלה נחשבת מרידה במלכות רח"ל.

ט. ובפרטיות יותר — כמבואר טעם הדבר במאמרים⁴⁰ המבארים הענין בעבודת ה', ומוכן גם בפשטות הדברים:

כאשר ישנו "איש הדיוט ונבזה ושפל אנשים ומנוול המוטל באשפה" (כדאיתא בתניא⁴¹), ובא הקב"ה בכבודו ובעצמו, ומראה לו ענין של "חסדים" ו"אמת" — הנה ריחוק הערך שביניהם מעורר שפלות גדולה ביותר וביותר אצל איש ההדיוט כו' שאליו יורד המלך.

ונוסף על הרגש ד"קטנתי" שמתעורר מצד המקבל, ישנו ענין זה גם מצד המשפיע שמראה ה"חסדים" וה"אמת" — כי, ככל שניתוסף יותר גילוי אלקות, הולכת ופוחתת הנתינת־מקום למציאות ויש.

וע"ד שמצינו בעבודת האדם למטה — בהחילוק שבין ימות החול ליום השבת⁴²:

בימות החול העבודה היא באופן שצריכה להיות מציאות של עשי' דוקא — "בכל אשר תעשה"⁴³, שזהו הכלי ל"ברכך ה' אלקיך"⁴³,

וישב תשי"ז (תו"מ ח"י"ח ע' 217 ואילך).
וש"נ.

(41) פמ"ו.

(42) ראה לקו"ש שם ע' 143. וש"נ.

(43) פ' ראה טו, יח.

(36) ויצא כח, טו.

(37) וישלח לב, יא.

(38) ברכות ד, א. הובא בפרשי"ע פ"פ.

(39) חגיגה ה, ב.

(40) ראה גם ד"ה קטנתי דליל ויום ש"פ

וכמארז"ל⁴⁴ "יכול יהא יושב ובטל, ת"ל אשר תעשה", ובמכילתא⁴⁵ איתא: "ששת ימים תעבוד"⁴⁶, "זו מצות עשה", והיינו, שע"פ תורה צריכה להיות מציאות יש — שזהו ענין העשי', ענין הנפרד מן העצם.

אבל ביום השבת — שאז העבודה היא באופן נעלה יותר, כיון שאלקות הוא בגילוי יותר, ונמצאים בקירוב כו' — הנה לא זו בלבד שאין צורך בל"ט מלאכות דחול, אלא עוד זאת, שעשייתן היא איטור ועבירה, כי, ביום השבת אסור שיהי' ענין של מציאות, אלא "ויכולו השמים והארץ"⁴⁷, כהפירוש בזה⁴⁸ שהשמים והארץ עומדים בתנועה של כליון אל כח הפועל — כח הבורא — שברא אותם.

ובינתיים, בין שבת לחול, ישנם ימים טובים, שבהם ענין המציאות ויש הוא יותר משבת, שלכן הותרו ימים טובים במלאכת אוכל נפש, אף שבשבת הרי זה דבר האסור.

אמנם, גם ביום השבת ישנו ענין של עבודה ומלאכה — אכילה ושתי', שזהו גם מציאות של יש, אלא שזהו מציאות של יש בענינים דקדושה, אבל אעפ"כ הרי זה נעשה דם וכשר כבשרו של הגוף הגשמי.

ולמעלה מזה הוא יום הכיפורים, שנקרא "יום הקדוש"⁴⁹, שבו כל ישראל דומין למלאכים⁵⁰ — בהבדלה לגמרי מהעולם, שלכן ישנו אז החיוב דהחמשה עיוניים⁵¹, כולל גם העינוי בנוגע למציאות של אכילה ושתי'.

והביאור בזה — מצד ב' ענינים הנ"ל: כיון שאלקות מאיר אז בגילוי יותר, אזי רואים אור, ובדרך ממילא מבטל האור את מציאות היש, הדבר הגשמי והכלי; וגם מצד המקבל — ניכרת בו השפלות ביותר, מצד ריחוק הערך שלא הבחין בו עד עתה.

י. ועפ"ז מבואר גם הטעם לאמירת "סלח לנו .. כי חטאנו מחל לנו .. כי פשענו" בתפלת שמו"ע דוקא:

ידועה הקושיא בזה, דלכאורה, ענין הסליחה ומחילה על עוונות

(44) מדרש תהלים מזמור קלו, יג ויל"ש שם (רמו תתפג).

(45) הובאה בדרשות ר' יהושע אבן שועיב פ' וישב ובס' מנחה בלולה יתרו כ, ט. וראה מכילתא דרשב"י יתרו שם.

(46) יתרו שם.

(47) בראשית ב, א.

(48) ראה אוה"ת עה"פ.

(49) ראה שבת קיט, א. זח"ב מז, ב.

אוה"ת נ"ך ע' רעח. סהמ"צ להצ"צ קעט, ב. (50) ראה שו"ע אדה"ז או"ח סתר"י ס"ט. סתר"י ט ס"ט. וש"נ.

(51) ראה יומא רפ"ח. טוש"ע ואדה"ז

או"ח רסתר"א.

ופשעים, הי' צריך להיות בתחילת העבודה, בתחילת התפלה, שכן, לפני שנגשים אל המלך צריכים לבקש תחילה סליחה ומחילה, ולאח"ז יכולים להכנס להיכל המלך; ואילו הסדר הוא — שבסוף התפלה, לאחר ששכר אמר פסוקי-דזמרה וההקדמה שלפנ"ז, ברכות ק"ש וק"ש, עד שהגיע לשמו"ע, שאז עומד הוא "כעבדא קמי מרי" 52, ביטול לגמרי — אזי נזכר שישנו ענין של חטא ופשע שצריך לשוב על זה בתשובה ולבקש על זה סליחה ומחילה! ?

ומבואר בזה 53 — שיש ענינים כאלו, שקודם שעומד לפני המלך בשמו"ע, אינו רואה כלל שזהו"ע של חטא ופשע, שכן, "דרך איש ישר בעיניו" 54; אבל כאשר נכנס לפלטרין של מלך, ועומד "כעבדא קמי מרי" — אזי תופס ("כאפט ער זיך") שזהו מעמד ומצב ד"מחוי במחוג קמי מלכא", שהרי "מלא כל הארץ כבודו" 55, "את השמים ואת הארץ אני מלא" 56, ולכן, גם מה שהי' "ישר בעיניו", והי' לזה מקום בשכל, להיותו מבחוצ' — הנה בשעה שתופס שעומד לפני המלך, אזי רואה שצריך לבקש על זה "סלח לנו", כיון שזהו"ע של "חטא", ויתירה מזה, שזהו"ע של "פשע", "פשעים אלו המרדים" 57.

וזהו גם מ"ש באגה"ק בענין "כל הקרוב כו'" שצריך להיות "יותר שפל רוח למטה", "קטנתי", שלכן הי' יעקב "קטן .. במאד מאד בעיניו", ועד ש"נדמה בעיניו שחטא":

לכאורה אינו מובן: אם הי' אצל יעקב ענין של חטא — הרי עוד לפני"ז הי' צריך לשוב בתשובה, ובודאי שב בתשובה; ובכלל, הרי "האבות הן הן המרכבה" 58, שבכל ימיהם ובכל פעולותיהם היו במעמד ומצב של "מרכבה" 59, וא"כ, איך יתכן אצל יעקב ענין של חטא, שיכול לגרום ש"יבוא" 60 והכני"? !

ומבאר על זה אדמו"ר הזקן, שכיון שהראו לו "כל החסדים" ו"כל האמת", היינו, שהעלו אותו לעולם עליון יותר — הנה גם הענינים שבמעמדו ומצבו הקודם לא נחשבו לחטא, נחשבים עתה (בעולם עליון יותר) לענין של חטא, ובמילא הרי זה יכול לגרום שישתלשל מזה למטה מטה כו'.

57) יומא לו, ב. וש"נ.

58) ב"ר פמ"ז, ו. פפ"ב, ו. ועוד.

59) ראה תניא פכ"ג (כח, ב). רפל"ד.

ובכ"מ.

60) וישלח שם, יב.

52) שבת יו"ד, א.

53) ראה לקו"ש שם הערה 37. וש"נ.

54) משלי כא, ב.

55) ישע' ו, ג.

56) ירמי' כג, כד.

יא. ויש לומר בדרך אפשר, שזהו הטעם שדוקא ב"ברכת הגומל" מצינו הענין ד"חייבים", אף שלא מצינו זאת בכל שאר הברכות, ברכות הני' וברכות הודאה:

ברכת הגומל היא הודאה להקב"ה על היציאה מן המיצר אל המרחב, ובלשון הכתוב במזמור תהלים הנ"ל שבו נזכרו אלו שחייבים להודות: "ממצוקותיהם יושיעם"⁶¹, ולכן, "יודו לה' חסדו"⁶², "ויזבחו זבחי תודה"⁶³ — שזהו גם ענין ברכת הגומל, שהיא ע"ד קרבן תודה בזמן שביהמ"ק הי' קיים⁶⁴.

ולכן, כאשר יהודי רואה "חסדים" ו"אמת", אזי נעשה אצלו הענין ד"קטנתני", שמעורר אצלו התבוננות במעמדו ומצבו, ובא לידי הכרה, שגם הענינים שהיו עד עתה כדבעי, "ישר בעיניו", וגם לאמיתתו של דבר, להיותו בעולם שלמטה מהעולם שממנו נמשכו ה"חסדים" וה"אמת" — הרי כיון שהעלו אותו למעמד ומצב נעלה יותר בגילוי אלקות, "קמי מלכא", הקב"ה התגלה בפניו בגילוי חדש, אזי נחשבים גם ענינים אלו לחטא, ולכן נרגש אצלו שהוא במעמד ומצב ד"חייבים".

וענין זה נמשך אח"כ גם למטה — בברכת הגומל כדיבור, ובפרהסיא, שהרי ברכת הגומל צריכים לאמרה בפני עשרה⁵, וכמדובר כמ"פ⁶⁵ שזהו ענין של פרהסיא ככל האפשרי ברוחב (אף שיכול להיות חילוק בעומק, אבל לא ברוחב), כיון שמקיף את כל כדור הארץ.

יב. אמנם, עפ"ז מתחזקת יותר הקושיא בנוגע לברכת הנס:

ענין ההצלה אצל הארבעה שחייבים להודות, אינו באופן של נס⁶⁶. ולדוגמא: המפרש בים, "יורדי הים באניות"⁶⁷, ואח"כ עולה ליבשה — אין זה ענין של נס גלוי שמברכים עליו ברכת הנסים.

ועד"ז הולכי מדבריות שבאו בשלום למקום ישוב, אין זה ענין של נס גלוי שמחייב ברכת הנסים. וכפי שמצינו במסכת ברכות⁶⁸ ש"הרואה .. מעברות הירדן מעברות נחלי ארנון .. צריך שיתן הודאה ושבח לפני המקום", אבל לא על עצם ההליכה במדבר.

(65) ראה תו"מ חכ"ח ע' 260. וש"נ.

(66) ראה אנציק' שבהערה 33 (ריש ע' ש.כ). וש"נ.

(67) שם, כג.
(68) נד, א.

(61) קז, יג"ט.

(62) שם, ח"טרכא-לא.

(63) שם, כב.

(64) ראה רא"ש ברכות פ"ט ס"ג. פרש"י

צו ז, יב. זבחים ז, א (ד"ה לא דידי').

ועד"ז חולה שנתרפא — הרי ישנו דין והלכה בתורה ש"רוב חולים לחיים"⁶⁹, וא"כ, העובדה שנתרפא ונשאר בחיים, אינה ענין של נס⁷⁰.

ומזה מובן גם בנוגע ליושב בבית האסורים שיצא לחפשי, שכיון שהוא באותו סוג כמו השלשה שלפנ"ז, הרי גם היציאה מבית האסורים לחפשי אינה ענין של נס. ובפרט ע"פ הפס"ד של רבינו הזקן⁷¹ שגם "מי שהי' חבוש בבית האסורים .. על עסקי ממון, אם הי' מעונה בכבלי ברזל", חייב בברכת הגומל, אף שאין כאן סכנת נפשות, וסוכ"ס יצא לחפשי.

ולכאורה, ע"פ האמור שהטעם לאמירת "הגומל לחייבים טובות" הוא שמצד ראיית "חסדים" ו"אמת" מחשיב את עצמו ל"חייבים" — הרי עאכו"כ שצריך להחשיב את עצמו ל"חייבים" כאשר רואה "חסדים" ו"אמת" במדה גדולה יותר, כמו בענין של נס, שהוא חסד גדול יותר מאשר ההצלה שמברכים עלי' ברכת הגומל שאינה באופן של נס (כנ"ל), וא"כ, בברכת הנסים צריכים לומר הלשון "לחייבים" במכ"ש מברכת הגומל!?

יג. ויש לומר הביאור בזה:

ברכת הגומל היא ברכת היחיד, ואינה ברכת הציבור, והיינו, שאפילו כאשר ישנם כו"כ יחידים שהולכים במדבר או יורדים בים, וכיו"ב, הנה החיוב שלהם בברכת הגומל אינה בתור ציבור, אלא כל יחיד בפני עצמו מחוייב בברכת הגומל.

אמנם, בברכת הנסים יש ב' אופנים: יש נס שנעשה ליחיד, ויש נס שנעשה לרבים, שאז הרי זה נס הקשור עם מציאות הציבור, והיינו, שאין זה קשר מקרי, שיש כאן ריבוי יחידים שמהם נעשה רבים, שכן, ישנם נסים שמצד זכיות היחיד לא הי' נעשה הנס, כי אם מצד זכות הרבים, ומזה מובן שגם ההודאה קשורה עם זכות הרבים.

והנה, אימתי יכולים לומר "לחייבים" — רק כשמדובר אודות היחיד, אבל כאשר מדובר אודות הרבים, הנה באיזה מעמד ומצב שיהי' כלל ישראל, אי אפשר לומר עליו "לחייבים".

וכפי שמצינו גבי ישעי' הנביא, שכאשר התבטא — שלא בנביאות — בנוגע לעם ישראל בתור כלל בלשון "בתוך" עם טמא שפתיים (אנכי יושב)⁷², נענש על זה⁷³.

(72) ישעי' ו, ה.

(73) ראה יבמות מט, ב.

(69) גיטין כח, א.

(70) ראה לקו"ש שם הערה 10. וש"נ.

(71) לוח וסדר ברה"ג שבהערה 5.

והגע עצמך: ישעי' ראה את המעמד ומצב כפי שהוא לאמיתתו, ובודאי לא אמר דבר שאין לו אחיזה במציאות. אבל אעפ"כ, לומר על כלל ישראל "עם טמא שפתיים" וכיו"ב — הרי זה היפך רצון הבורא, וכיון שזהו היפך רצון הבורא, אין זה יכול להיות במציאות!

ולכן: כאשר תיקנו נוסח "ברכת הגומל" ששייכת רק אצל יחידים, תיקנו לומר "לחייבים" — כיון שאצל היחיד יכול וצריך להיות ההרגש ד"לחייבים", מצד הענין ד"קטנתי מכל החסדים ומכל האמת"; אבל כאשר תיקנו נוסח "ברכת הנסים" שהיא גם עבור כלל ישראל — הרי על כלל ישראל אסור לומר הלשון "לחייבים", ובאופן כזה נקבע הנוסח עבור כל הנסים, כדי שלא לחלק בנוסח ברכת הנסים.

יד. אך עדיין אינו מובן:

מ"ש ביעקב³⁷ "כי במקלי עברתי את הירדן" — הי' ענין של נס, כמסופר במדרשי רז"ל⁷⁴ ש"נתן מקלו בירדן ונבקע הירדן", וא"כ, למה אמר יעקב³⁷ "קטנתי מכל החסדים ומכל האמת", שזהו תוכן הענין ד"לחייבים", שע"פ הנ"ל אין לאמרו על ענין של נס, כיון שלא שייך בנס דרבים?

והביאור בזה — שענין זה הי' קודם מתן-תורה, שאז לא היתה עדיין המציאות של כלל ישראל (רבים), שענין זה נתחדש במ"ת, ומה שקיימו האבות כל התורה כולה עד שלא ניתנה⁷⁵, הי' זה בתור יחידים.

ובהקדם החילוקים שמצינו בראשונים ואחרונים בנוגע לקיום המצוות ע"י האבות⁷⁶ — שלכמה דעות קיימו התומ"צ רק בארץ ישראל⁷⁷, וכמה ענינים היו באופן אחר, ובכל אופן, גם לאחרי קיום המצוות לא נשאר רושם בדברים הגשמיים, כמבואר הענין בארוכה⁷⁸.

ומזה מוכח שקיום המצוות שלהם לא הי' בתור כלל:

אילו היו האבות מקיימים תומ"צ בתור כלל, הי' זה משנה את מציאות העולם, כי, כללות מציאות העולם היא מצד כללות בני"י, כמ"ש⁷⁹ "בראשית", "בשביל ישראל שנקראו ראשית ובשביל התורה שנקראת ראשית"⁸⁰, וא"כ, כאשר נעשה שינוי בהכלל של הסיבה, "ישראל" ו"תורה", בהכרח שיהי' שינוי בהמסובב, כללות העולם וסדר ההשתלשלות.

77) ראה רמב"ן וישלח כו, ה.

78) ראה תומ"צ ח"כ ע' 107 ואילך. וש"נ.

79) בראשית א, א.

80) פרש"י ורמב"ן עה"פ.

74) אגדת בראשית פמ"ה, ד. תנחומא

(באבער) ויצא ג. הובא בפרש"י עה"פ.

75) יומא כח, ב. וש"נ.

76) ראה אנציק' תלמודית ערך אבות (א)

בסופו (כרך א ס"ע לו ואילך). וש"נ.

ועכצ"ל שקיום התורה ע"י האבות הי' בתור יחידים, ולא בתור כלל ישראל, ולכן, אף ש"אחד הי' אברהם"⁸¹, וכן יעקב, ש"שופרי' דיעקב מעין שופרי' דאדם הראשון"⁸¹ ש"היתה נשמתו ג"כ כלולה מכל הנשמות שבישראל" (כמו אדה"ר)⁸² — מ"מ, לא הי' קיום המצוות בתור ציבור, בתור כלל ישראל.

ענין זה נפעל במ"ת, שאז הי' הענין ד"ויוחן"⁸³, לשון יחיד, שנעשה החיבור של בני" למציאות אחת, ועי"ז ניתנה התורה למטה⁸⁴.

ואז גם נשללה המציאות שכלל ישראל יוכל להיות במעמד ומצב ד"עם טמא שפתיים" — כיון שבמצב כזה היתה מתבטלת מציאות העולם:

מציאות העולם היא מצד בני", וא"כ, כאשר בני" אינם כרצון הבורא, אזי בטל כל סדר ההשתלשלות.

הסיבה לכך שהעולם אינו מתבטל כאשר פלוני או פלוני עובר על ענין של תומ"צ — הרי זה לפי שישנו יהודי נוסף שמתנהג כרצון הבורא, ומצד זה קיימת מציאות לעולם, כיון שקיום רצון הבורא נעשה "צינור" להמשכת הרצון במציאות העולם ("דין הניין ליי"⁸⁵); אבל אם כללות המציאות של בני" תהי' שלא כרצון הבורא ח"ו — אזי בטל הדבר המחבר את הבריאה עם הבורא, ובמילא מתבטלת מציאות הבריאה.

וזהו מה שמבואר בגמרא ובמדרשי חז"ל⁸⁶ שתמיד צריכים להיות צדיקים שהם בבחינת "יסוד עולם"⁸⁷ — ל', או ל"ו צדיקים, וכיו"ב, שע"י הנהגתם כפי רצון הבורא, קיים העולם במציאות, ולא באופן של "תוהו ובוהו" בפועל.

וכל זה נעשה במ"ת — "יום הששי"⁸⁸, "הששי המיוחד . . ו' בסיון שניתנה בו תורה", שבו נעשה קיום העולם עי"ז ש"ישראל מקבלין התורה"⁸⁹, וכמ"ש⁹⁰ "אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתיי"; משא"כ קודם מ"ת, כאשר עדיין לא היתה "בריתי יומם ולילה"

81) ב"ב נח, א. וש"נ.	צב, סע"א. זח"א קה, ב. רנה, א.
82) תניא אגה"ק ס"ז.	87) משלי יו"ד, כה.
83) יתרו יט, ב.	88) בראשית א, לא.
84) ראה דא"ז פ' השלום. ויק"ר פ"ט, ט.	89) שבת פח, א ובפרש"י. הובא בפרש"י עה"פ.
85) ב"ר פ"ג, ז. פ"ט, ב. ועוד.	90) ירמי' לג, כה. וראה פסחים סח,
86) ראה יומא לח, ב. סוכה מה, ב. חולין	סע"ב. וש"נ.

שעלי' עומדים "חוקות שמים וארץ", כיון שקיום התומ"צ הי' רק בתור יחידים.

ולכן, קודם מ"ת, הנה גם ענין הנס פעל אצל יעקב ההרגש ד"קטנתי מכל החסדים ומכל האמת", ע"ד "הגומל לחייבים טובות".

טו. וגם ענין זה מהוה לימוד בתורה ועבודה:

הענין ד"הגומל לחייבים טובות" שייך רק בברכת היחיד, כאשר האדם חושב אודות עצמו;

אבל כאשר בא למלא את שליחותו להיות "גמלני טוב", ללמד תורה ולהפיץ מצוות בעולם (כפי שמבאר כ"ק מו"ח אדמו"ר בהמאמר⁹¹) — הנה בנוגע להזולת אין לו לחשוב שגם הוא באותו סוג ("חייבים"), שכן, אע"פ שהזולת הוא המקבל והמושפע שלו, הנה על זה אמרו רז"ל⁹¹ "מאד מאד (ב"פ!) הוי שפל רוח . . בפני כל האדם", וכפי שמבאר רבינו הזקן בארוכה בתניא⁹² שהכוונה היא "בפני כל האדם ממש", אפילו כאשר מדובר אודות המקבל והמושפע שלו.

אמנם, גם בידעו שמצד כמה ענינים עליו להיות "שפל רוח", ובנוגע לעצמו אומר "הגומל לחייבים טובות" — אין זה סתירה לכך שלאח"ז הולך ומשפיע מה"טוב" שנתנו לו, שיגיע לכל מקום שידו מגעת, מתוך שמחה וטוב לבב, ובעין יפה, וכמ"ש⁹³ "טוב עין הוא יבורך",

— וכדברי בעל השמחה והגאולה⁹⁴, בשעה שחילקו שם מהמשקה והמזונות שלו, שזהו מש"נ במדרשי חז"ל⁹⁵ ש"טוב עין הוא יבורך כי נתן מלחמו לדל"⁹⁶, דקאי על יוסף⁹⁷, ש"הוא המשביר לכל עם הארץ"⁹⁸,

ועד"ז גם בנוגע להשמחה של בעל הגאולה והשמחה, ש"נתן מלחמו לדל" לכל הדורות שלאחריו, עד ביאת משיח צדקנו בקרוב ממש, שניתן באופן של "טוב עין", ו"הנותן בעין יפה הוא נותן"⁹⁹, וצריכים רק לקבל זאת בלב נדיבה וידיים פתוחות —

וכמדובר פעם¹⁰⁰ בנוגע לדין מקוה, שכדי שיהיו "מים חיים" לא

(97) כ"ק אדמו"ר שליט"א דיבר ברוב התרגשות (המו"ר 2).

(98) מקץ מב, ו.

(99) ראה ב"ב נג, רע"א. וש"נ.

(100) ראה תו"מ חכ"ג ע' 63. וש"נ.

(91) אבות פ"ד מ"ד-י.

(92) ריש פ"ל.

(93) משלי כב, ט.

(94) להעיר מסה"ש תש"ע ע' 60 ואילך.

(95) זח"ג קל, א.

(96) ראה סוטה לח, ב.

מספיק החיבור של הברכה למעיין, אלא המים צריכים להיות נמשכים ויוצאים מחוץ לברכה (כדברי הרמב"ם¹⁰¹), ועד"ז בנדוד, שגם הוא צריך להיות בדוגמת הנותן, באופן ד"טוב עין", ואז — "הוא יבורך", באופן ש"מי שגמלך טוב הוא יגמלך כל טוב סלה".

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן הניגון "עסן עסט זיך", והניגון "כי אנו עמך"].

* * *

טז. באגה"ק ד"ה קטנתי הנ"ל, מבאר רבינו הזקן, שהענין ד"קטנתי מכל החסדים ומכל האמת", שיעקב הי' "קטן מאד מאד בעיניו מחמת ריבוי החסדים" — הרי זה בקדושה (אצל בני"י) דוקא; "משא"כ בזלע"ז הוא ישמעאל חסד דקליפה (ואוה"ע בכלל) — כל שהחסד גדול יותר, הוא הולך וגדל בגובה וגסות הרוח ורוחב לבו".

ומזה מובן בנוגע לנוסח הברכה "הגומל לחייבים טובות" — כמבואר לעיל שהענין ד"לחייבים" הוא בהדגשה מצד הענין ד"גמלני טוב", ע"ד "קטנתי מכל החסדים גו'" — שנוסח זה מדגיש שהוא יצא מאותו סוג שענין ההשפעה מוסיף אצלם ישות וגאווה (ההיפך ד"קטנתי"). ולהעיר, שענין זה צריך לשלול לא רק אצל אוה"ע — שהרי צריך כמה אזהרות ("באורענישין") להבטיח שלא יהי' מעמד ומצב שהשפעת החסד תוסיף ענין של מציאות וישות, כמ"ש¹⁰² "ואמרת בלבבך כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה", "וזכרת את ה' אלקיך כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל", ועד שיש דעה במוני המצוות שענין זה נמנה במנין המצוות¹⁰³.

ומזה מובן, שכאשר יהודי נמצא במעמד ומצב שהוא בין הארבעה שצריכים להודות, הנה אפילו קודם אמירת הברכה, הרי הוא כבר "כלי מוכן" ו"עלול" לכך, שכאשר ישפיעו לו את הטוב, הרי זה יפעל אצלו הרגש ד"קטנתי", להחשיב את עצמו בסוג ד"חייבים" (ולא שיחשוב ש"כחי ועוצם ידי גו'").

יז. ומתאים עם המבואר בחסידות בנוגע לכל איש ישראל, אפילו מי שחטא ופגם ועבר את הדרך, שאז נמצא בשבי' בבית האסורים,

(103) ראה סמ"ג מל"ת סד.

(101) הלי' מקואות פ"ט ה"ט.

(102) עקב ח, ידיח.

— ובלשון הכתוב¹⁰⁴: "רשע מכתיר את הצדיק", דקאי על היצה"ר, כדברי הגמרא¹⁰⁵ "יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום כו' שנאמר¹⁰⁶ צופה רשע לצדיק גו'" —

שאינו דומה בן מלך הנמצא בשבי' לאדם פשוט או עבד הנמצא בשבי', כי, להיותו בן מלך, הנה גם בשעה שנמצא בשבי', הרי זה מעמד ומצב אחר¹⁰⁷.

ולכן בטוחים שכאשר יגמלו לו טוב — בודאי שלא יהי' "הולך וגדל בגובה כו'" כמו ישמעאל, לומר "כחי ועוצם ידי גו'", אלא אדרבה: "אתם המעט מכל העמים"¹⁰⁸, "ממעטין עצמכם לפני"¹⁰⁹, וכאשר משפיעים להם רוב טובה, הרי זה פועל אצלם הענין ד"קטנתי מכל החסדים", "הגומל לחייבים טובות".

יח. אמנם, האמור לעיל שאינו דומה בן מלך הנמצא בשבי' כו', הנה אצל בנ"י סתם הרי זה יכול להיות בהעלם; ואילו אצל צדיקים, ובפרט מנהיגים של ישראל, הרי זה בגלוי, והיינו, לא רק אינו דומה בכח בנפש, אלא אינו דומה אפילו בגלוי.

וכידוע כמה סיפורים בזה מרבינו הזקן, ועד"ז גם מבעל השמחה, כ"ק מו"ח אדמו"ר¹¹⁰:

הסדר בבית-האסורים, ובפרט במדינה ההיא — כפי שסיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר, וכידוע — שצריכים תמונה ("פּאָטאַגראַפיע") של האסיר היושב בבית-האסורים, וישנם הזמנים שאז באים אל האסיר היושב בכלא כדי לעשות התמונה.

וכאשר נכנסו לחדרו של הרבי בכלא כדי לעשות התמונה — הנה אם מפני שלא ידע הזמנים הקבועים, או מפני שבאו שלא בזמנים הקבועים, עמד אז הרבי באמצע התפלה,

— וכפי שסיפר הרבי¹¹¹ שבהיותו בבית-האסורים הי' מתפלל באריכות, והי' גם מתענה בכל יום (ורק בלילה הי' מפסיק התענית) — והי' שקוע באריכות ההתבוננות בהענין שבו התפלל אז.

(109) חולין פט, א. הובא בפרש"י עה"פ.

(110) ראה תו"מ — רשימת היומן ע' שלו. סה"ש תרפ"ט ע' 69. וראה גם שיחת

י"ב תמוז תשי"א סי"ב (תו"מ ח"ג ע' 194).

(111) ראה גם לקו"ש ח"ד ס"ע 1061.

(104) חבוקק א, ד.

(105) סוכה נב, ריש ע"ב.

(106) תהלים לז, לב.

(107) ראה גם תו"מ חכ"ד ע' 172. וש"נ.

(108) ואתחנן ז, ז.

אלו שבאו לעשות התמונה לא היו רגילים כלל לראות יהודי עטוף בטלית, שנמצא שם ומתפלל, ועאכו"כ — להתפעל מזה, אבל אעפ"כ, מראה זה עשה עליהם רושם... ובכל אופן, ניסו לעורר את תשומת-לבו, ליגע בידו או בגופו, להזיזו, כדי שיפנה אליהם, ויוכלו לעשות התמונה. כנראה שהרבי אחז אז במקום שאסור להפסיק, ומה גם שבכלל לא ידע מטרת בואם, וכאשר פנה וראה שעומדים גוים עם מצלמה כדי לעשות תמונה — הניע את ידו ("ער האָט אַ מאַך געטאַן מיטן האַנט"), והם נבהלו וברחו...

מאורע זה הי' ב"שפּאַלערניע", בחדרו בכלא, כשבאו אליו בלוויית שומר בית-האסורים לעשות תמונה, ומה גם שמאורע זה אירע בשעה שהי' הפחד מפני העונש בכל חומר הדין. ואעפ"כ, מבלי להפסיק בדיבור, בעמדו במקום שאסור להפסיק, הנה בתנועת ידו בלבד — הלכו מיד, וחזרו רק לאחרי זמן כדי לעשות התמונה.

הנהגתו של הרבי עשתה רושם אדיר ("א מורא'דיקן רושם") על שאר האסירים שהיו עמו בחדר, שיצאו מהכלים... ולאחרי שהרבי סיים את התפלה, הסבירו לו מה היתה מטרת בואם.

ולאחרי כן, כשבאו בפעם השני, התיישב הרבי על הכסא שהי' בכלא, סידר את הכיפה, וסידר את הטלית-קטן לכל רחבו, ובאופן שיוכלו לראות את כל הציציות, לא רק השתים שמלפניו, אלא גם השתים שבצד מערב (מלאחריו). וכאשר ניסו להתווכח עמו באמרם שבשביל תמונה בכלא לא נוגע שייראו גם הציציות — אמר הרבי, שכיון שרצונם לצלם אותן, צריכים לצלם אותן כפי שהוא נראה!... ואכן כך נעשתה התמונה, באופן שרואים גם את הציציות!

יט. והגע עצמך:

מדובר אודות מי שישב בבית השבי' בממלכה אדירה,

ובפרט ע"פ המבואר בחסידות¹¹² שקודם שנתמלא סאתה צריך גם צד הקדושה להתחשב בהתוקף שניתן מלמעלה ללעו"ז, ועד שמצינו שהנשיא הראשון, רעיא מהימנא, התיירא לילך לפרעה, בידעו שעדיין לא נתמלאה סאתו, והי' צריך הבטחה מיוחדת מהקב"ה שאמר לו "בא אל פרעה"¹¹³ (כמבואר בזהר¹¹⁴), ועד"ז בנדו"ד, שהיתה המלוכה בתקפה,

(113) ר"פ בא.
(114) ח"ב לד, א.

(112) ראה תו"מ ח"ג ע' 187 ואילך.
וש"נ.

והראי', שמאז עברו ריבוי שנים, שלושים וארבע שנים! ועדיין יושבים הם על כסא מלכותם, עד שיתבטלו בקרוב ממש,

ואעפ"כ עמד הרבי בכל התוקף, לא רק בנוגע להעצמות, אלא גם בנוגע להתפשטות (כהלשון שכותב כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע באגה"ק הידועה בנוגע ליי"ט כסלו¹¹⁵) — שזהו"ע הטלית-קטן והציצית, ובאופן ש"יראו ממך"¹¹⁶, כך, שמספיקה רק תנועת יד בלבד כדי לפעול שילכו להם אפילו מבלי להתוכח!

כ. וגם ענין זה — ככל הענינים שנמסרו לנו — מהוה לימוד והוראה, שאין להתפעל אפילו ממי שהשעה משחקת לו:

אע"פ שאיתא בגמרא¹¹⁷ שמי שאינו צדיק גמור צריך להתחשב בכך — הרי במה דברים אמורים, כאשר הולך בכחו בלבד, שאז, להיותו צדיק שאינו גמור, והצד שכנגד הוא רשע שהשעה משחקת לו, אזי צריך להתחשב בכך;

אבל כאשר הולך בשליחותו של נשיא הדור, בעל השמחה, צדיק גמור, והוא שליח אמיתי, היינו, שאינו מכניס את ה"קונצן" והשינויים שלו, כידוע בדיני שליחות¹¹⁸ שיכול להיות שינוי כזה שמבטל ח"ו את כל ענין השליחות, ונעשה דבר בפני עצמו, אלא הוא הולך רק למלא את השליחות — אזי "שלוחו של אדם כמותו"¹¹⁹, כך, שהולך צדיק גמור, ולכן אינו מתפעל ממי שהשעה משחקת לו, ומספיקה תנועת יד בלבד, רמז בעלמא, ללא מאמץ מיותר, כדי לפעול שיהי' "ויראו ממך",

ובאופן הקשור עם ענין הציצית — כדאיתא בגמרא¹²⁰ "כל הזהיר בציצית זוכה ומשמשין לו ב' אלפים וח' מאות עבדים, שנאמר¹²¹ כה אמר ה' [צבאות] בימים ההמה אשר יחזיקו עשרה אנשים מכל לשונות הגוים [והחזיקו] בכנף איש יהודי" (בשכר הכנף יחזיקו בכנף עשרה אנשים מכל לשון, הרי שבע מאות לשבעים לשון), היינו, שעל כל כנף וכנף יהיו לו שבע מאות עבדים מאוה"ע למשול עליהם,

— ענין זה יהי' בגלוי לעתיד לבוא, אבל בפועל נפעל ענין זה

118) ראה רמב"ם הל' שלוחין ושותפין פ"א ה"ב ואילך. שו"ע חו"מ סקפ"ב ס"ב ואילך.

119) ברכות לד, ב (במשנה). וש"נ.

120) שבת לב, ב (ובפרש"י).

121) זכרי' ח, כג.

115) אג"ק שלו ח"א ריש ע' רס. וש"נ (נתקן ב"היום יום" בתחלתו). וראה גם סה"ש תורת שלום ע' 246 ואילך.

116) תבוא כח, יו"ד.

117) ברכות ז, ב. וש"נ.

במשך זמן הגלות ע"י מעשינו ועבודתינו בענין הציצית, שרומז על תרי"ג מצוות, כפי שמביא רש"י (ממדרש תנחומא¹²²) על הפסוק¹²³ "וזכרתם את כל מצות ה'", "שמנין גימטריא של ציצית שש מאות, ושמונה חוטין וחמשה קשרים, הרי תרי"ג", והיינו, שענין התומ"צ פועל שכל הארץ כולה יהיו כעבדים לפניו,

ועד שבאים לסיום פרשת ציצית — "אני ה' אלקיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים"¹²⁴, מכל המיצרים וגבולים,

ומהענין ד"הוצאתי אתכם מארץ מצרים" באים ל"אראנו נפלאות"¹²⁵, בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, בעגלא דידן.

* * *

כא. בהמשך להמדובר לעיל אודות הגאולה האמיתית והשלימה שתהי' בעגלא דידן ע"י משיח צדקנו — הנה מהמקומות הראשונים בחומש, תורה-שבכתב, שבהם מדובר אודות משיח, הרי זו פרשתנו, שבה נאמר¹²⁶ "דרך כוכב מיעקב וקם שבט מישראל".

וכמ"ש הרמב"ן שפסוק זה קאי על משיח, דלא כהמפרשים — גם בין הראשונים — שקאי על דוד¹²⁷. ובאמת, הנה בפנימיות הענינים אין סתירה בדבר, שהרי כתיב¹²⁸ "ודוד עבדי נשיא להם לעולם", אבל, ע"ד הפשט, יש מפרשים שפסוק זה קאי על מלכות דוד כפי שהיתה לפני בית ראשון, ואילו הרמב"ן מביא הוכחות אפילו מפשטי המקראות (ממ"ש¹²⁹ "באחרית הימים" וכיו"ב), שקאי על מלך המשיח.

וכן הוא הפס"ד בדברי רז"ל — כדאיתא בירושלמי¹³⁰ שכאשר רבי עקיבא דיבר אודות משיח, אמר עליו הפסוק "דרך כוכב מיעקב".

כב. אמנם, מצינו עוד מאמר בירושלמי¹³¹: "חד בר נש אתא לגבי רבי ישמעאל ב"ר יוסי, א"ל חמית בחלמאי בלע חד כוכב, א"ל תיפח רוחי" דההוא גברא יהודאי קטל, דכתיב דרך כוכב מיעקב".

ולכאורה אינו מובן¹³²:

(122) ראה הנסמן בתורה שלמה עה"פ	(128) יהזקאל לז, כה.
(אות רסז).	(129) בלק שם, יד.
(123) שלח טו, לט.	(130) תענית פ"ד ה"ה.
(124) שם, מא.	(131) מע"ש ספ"ד.
(125) מיכה ז, טו.	(132) ראה גם מכתב י"ג תמוז שנה זו
(126) בלק כד, יז.	בהערה (אג"ק ח"כ ע' רפב).
(127) רמב"ם הל' מלכים פי"א ה"א.	

(א) למה הוצרך ר' ישמעאל ב"ר יוסי להביא ראיה מהפסוק "דרך כוכב מיעקב" — לכאורה הרי לו להביא ראיה ממש"נ לפנ"ז "ספור הכוכבים גו' כה יהי זרעך"¹³³, וכיו"ב¹³⁴, שקאי בודאי על כל אחד מישראל?

(ב) הראיה מהפסוק "דרך כוכב מיעקב" — לא זו בלבד שהיא היפך הפירוש שקאי על משיח (כפירוש הרמב"ן, וכדברי רבי עקיבא הנ"ל), אלא גם היפך הפירוש שקאי על דוד המלך — מלך ישראל, ולא על גברא יהודאי שקטל חד בר נש בזמנו של רבי ישמעאל ב"ר יוסי שאז לא היתה מלכות בישראל!?

— שמעתי פעם סיפור מהרבי¹³⁵, בעל השמחה, אודות הרה"צ מרוז'ין, שבהיותו ילד קטן שהתחיל ללמוד חומש, הנה מצד שכלו, הרי רגיל לשאול את כל הדיוקים והקושיות שרש"י מבהיר בפירושו, וכאשר למד בפרשת ויצא הפסוק¹³⁶ "סולם מוצב ארצה גו' והנה מלאכי אלקים עולים ויורדים בו", ולא שאל מאומה, שאל אותו המלמד — שהרי רגיל בכך שמבחיין בכל הדיוקים — האם אין לך איזו שאלה או קושיא בפסוק? ונענה בשלילה, ואמר לו: אולי תחשוב עוד הפעם? וחשב ואמר, שלא קשה לו מאומה, ואמר לו המלמד, שישנו הדיוק שלכאורה הרי צריך להיות להיפך¹³⁷: יורדים תחילה ואח"כ עולים? והשיב הרוז'ינער: הרי מדובר כאן אודות "חלום", ובחלום יכול להיות גם להיפך...

ועד"ז בנדו"ד, שמדובר אודות בר נש שסיפר לר' ישמעאל ב"ר יוסי שחלם חלום!

אבל, ענין זה נקבע בתושבע"פ — שר' ישמעאל ב"ר יוסי מפרש את הפסוק "דרך כוכב מיעקב" שקאי על כל אחד מישראל, גם על יהודי שנמצא במעמד ומצב ש"רשע מכתיר את הצדיק", עד כדי כך ש"גברא יהודאי קטל".

ולכאורה הרי זה ההיפך הגמור: "דרך כוכב מיעקב" — קאי על משיח, שעליו נאמר שיהי מושל ושולט בכל העולם כולו; ואילו ר' ישמעאל ב"ר יוסי מפרש זאת על יהודי (שלא זו בלבד שאינו מושל ושולט על כל העולם, אלא אדרבה) שהרגו כותי?!

וש"נ.

(133) לך לך טו, ה.

(136) כח, יב.

(134) ראה וישב לו, ט. תשא לב, יג.

(137) ראה פרש"י עה"פ.

(135) ראה גם תר"מ חט"ו ע' 82 ואילך.

כג. ויובן ע"פ הידוע¹³⁸ שכל הענינים בנגלה דתורה משתקפים גם בפנימיות התורה, ולפעמים יכולים לבוא להתירוץ בנגלה רק לאחר הביאור המובן מפנימיות התורה:

ידועה תורת הבעש"ט (וכבר דובר פעם¹³⁹ שנדפס בספר מאור עינים¹⁴⁰), שכל אחד מישראל צריך בעבודתו "לתקן ולהכין חלק קומת משיח השייך לנשמתו, כנודע שאדם ("אתם קרויין אדם"¹⁴¹, דקאי על כאו"א מישראל) ר"ת אדם דוד משיח¹⁴² .. שהיו כלולין בקומת אדה"ר כל הנשמות של ישראל .. וכמו"כ יהי' משיח קומה שלימה מכל נשמות ישראל .. ע"כ צריך כל אחד מישראל להכין חלק בחי' משיח השייך לחלק נשמתו כו". וענינו בעבודה, שכל אחד מישראל צריך לתקן חלק משיח השייך אליו.

ועפ"ז מובן שאין סתירה בכך שאפילו יהודי שהרגו כותי נקרא בשם "כוכב", "דרך כוכב מיעקב", שקאי על משיח — שזהו מצד "חלק קומת משיח השייך לנשמתו".

ועפ"ז מובן גם מ"ש¹⁴³ "אכן חלינו הוא נשא גו", שמשיח נושא עליו פשעי בני:

לכאורה אינו מובן: "טובי"¹⁴⁴ חטא וזיגוד מינגד"?! — וכל זה אפילו כאשר שניהם הם באותו סוג, ועאכו"כ בנדו"ד, שהוא חטא, ומשיח צדקנו יצטרך לסבול את חטאו!

אך הענין הוא — כאמור, שכל אחד צריך לתקן חלק משיח השייך לנשמתו, ולכן, כאשר אינו מתקן זאת, אזי חסר כביכול בענינו של משיח. וזהו גם תוכן הפס"ד¹⁴⁵ "צריך כל אדם שיראה עצמו .. וכן כל העולם חציו זכאי וחציו חייב .. עשה מצוה אחת, הרי הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות וגרם לו ולהם תשועה והצלה", היינו, שישנו פס"ד בנגלה שכל אחד מישראל צריך להביט על עצמו שהוא יכול לפעול ביאת משיח בגלוי!

וההסברה בזה — כיון שכל אחד מישראל נקרא בשם "כוכב", לפי שיש בנשמתו חלק משיח שהוא ה"כוכב" הכללי, ולכן, כאשר עובד

(142) ראה ספר הגלגולים פ"א. ועוד.

(143) ישע"י נג, ד.

(144) פסחים קיג, ב. וש"נ.

(145) רמב"ם הל' תשובה פ"ג ה"ד.

(138) ראה גם תו"מ ח"ג ע' 22. וש"נ.

(139) ראה תו"מ חכ"ד ע' 291 ואילך.

(140) ס"פ פנחס.

(141) יבמות סא, רע"א. וש"נ.

עבודתו בעניניו באופן שמתקן חלק משיח השייך לנשמתו, אזי מכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות, עי"ז שפועל ביאת משיח בגלוי.

כד. ויש להוסיף ולבאר הדיוק ד"כוכב" דוקא:

איתא במדרש¹⁴⁶ על הפסוק¹⁴⁷ "וחפרה הלבנה ובושה החמה", "חמה ולבנה יש להם בושה לע"ל. . אבל הכוכבים אין להם בושה לעולם", והן קיימים לעד. וטעם הדבר — מצד מעלת הכוכבים, שאע"פ שבמקומם יש להם אור רב ביותר, מ"מ, הרי הם מקטינים את עצמם, ולכן נמצאים הן ביום והן בלילה, שזה מורה על היותם למעלה משינויים, ולכן קיימים לעד — ענין הנצחיות.

וכמשנת"ל (סט"ז) שצריך לשלול הענין ד"כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה", ולא רק כאשר מדובר אודות "חיל" כפשוטו, עשירות גשמית, אלא גם כאשר מדובר אודות עשירות אמיתית, "אין עשיר אלא בדעת"¹⁴⁸, עשיר בתורה ומצוותי' — הרי זה צריך להיות באופן שהשפעת החסדים והאמת פועלת אצלו הענין ד"קטנתי", שזוהי תכונת הכוכבים.

וזהו גם מה שמשיח נקרא בשם "כוכב":

אודות משיח נאמר¹⁴⁹ "ירום ונשא וגבה מאד" — "מאד" אותיות "אדם"¹⁵⁰, אבל בצירוף אחר, שמורה על היותו למעלה ממדידה והגבלה¹⁵¹ — שזהו מה שיפעל משיח בעולם, וזהו מה שצריך יהודי לפעול בעצמו, ועי"ז מתקן חלקו של משיח השייך לנשמתו.

ואעפ"כ נקרא משיח בשם "כוכב" — ע"ש ענין הקטנות, ודוקא עי"ז ש"דוד הוא הקטן"¹⁵², נעשה "דוד עבדי נשיא להם לעולם"¹²⁸.

כה. וזהו גם הדיוק "דרך כוכב מיעקב" — "מיעקב" דוקא, ולא "מישראל":

יעקב — הוא השם של בני"אפילו כשנמצאים בשפל המצב, ע"ש ויידו אוחזת בעקב"¹⁵³. וזהו גם שבשם זה נקרא מיד בלידתו, עוד לפני שלמד תורה, ונעשה אצלו הענין ד"שרית עם אלקים ועם אנשים ותוכל"¹⁵⁴, שרק אז נקרא בשם "ישראל".

(151) ראה המשך וככה תרל"ז פ"כ (סה"מ

תרל"ז ח"ב ע' תכו ואילך). ועוד.

(152) שמואל"א יז, יד.

(153) תולדות כה, כו.

(154) וישלח לב, כט.

(146) דב"ר פ"א, יד.

(147) ישע"י כד, כג.

(148) ראה כתובות סח, סע"א.

(149) ישע"י נב, יג.

(150) ראה זח"ג רמו, ב. ב"ר פ"ח, ה

ובפרש"י.

ואעפ"כ, גם אצל יהודי כזה ישנו כבר הענין ד"כוכב", ועד שיכול להיות באופן של "דרך כוכב" בגילוי, ועד שגם גוי רואה אותו בתור "כוכב",

ומזה מתחילה ביאת משיח — לא מ"קם שבט מישראל", שיהי' לאחרי כן, כפירוש הרמב"ן שלאחרי ש"דרך כוכב מיעקב" אזי יקום ממנו שבט מושל כו', ואילו התחלת דריכת ויריית הכוכב (כפירוש רש"י: "לשון דרך קשתו") היא "מיעקב" דוקא — מאנשים פשוטים בדרא דעקבתא דמשיחא, ש"אכשור דרא" (בתמ"י)¹⁵⁵, ו"אם ראשונים כו' אנו וכו'"¹⁵⁶, הנה דוקא "מיעקב", מעקבתא דמשיחא — "דרך כוכב",

ואח"כ יומשך להיות "וקם שבט מישראל ומחץ פאתי מואב וקרקר כל בני שת" — "כל האומות, שכולם יצאו מן שת"¹⁵⁷,

ועד "וישראל עושה חיל"¹⁵⁸ — שהולכים "מחיל אל חיל"¹⁵⁹, בהליכה באופן של "מאד", ללא מדידה והגבלה, בביאת משיח צדקנו, בקרוב ממש.

* * *

כו. צוה לנגן ואמר מאמר ד"ה לא הביט און ביעקב גו'.

*

[כ"ק אדמו"ר שליט"א נתן משקה לכו"כ מהאורחים שיחיו, וצוה שיחלקו מהמשקה עתה, והשאר יקחו למקומותיהם עבור התועדות בהמשך לי"ב תמוז.

כן נתן משקה עבור התקליט החדש שיצא לאור ע"י "ניחוח"¹⁶⁰, וצוה שינגנו ניגון מהתקליט בתור דוגמא, באמרו, שכאן הסדר הוא שכאשר רוצים למכור סחורה, אזי מציגים דוגמא ומכריזים שזוהי דוגמא מסחורה פלונית שמחירה כך וכך וכו'].

* * *

כז. כ"ק מו"ח אדמו"ר, בעל השמחה, הי' רגיל לעתים תכופות ביותר לקשר את ההתועדות עם ענין מהפרשה שקראו, שיקראו, או שקורין עתה.

(158) בלק שם, יח.

(159) תהלים פד, ח.

(160) ראה גם שיחת יום ב' דחה"ש ס"כ

(לעיל ס"ע 46 ואילך). וש"נ.

(155) יבמות לט, ב (ובפרש"י). וש"נ.

(156) שבת קיב, ב. וראה לקו"ש חט"ו ע'

281 הערה 14. וש"נ.

(157) פרש"י עה"פ.

ובנדרו"ד, הרי עד יום שלישי שייך ע"פ דין לשבת שלפנ"ז,
 — שלכן נקראים ג' הימים עד יום שלישי: "בתר שבתא"¹⁶¹, וגם
 בנוגע להבדלה מצינו דעה בשו"ע¹⁶² שזמנה יכול להיות עד יום
 שלישי —

וסיום הפרשה שקראו בשבת, שמיני' מתברכין כולהו יומין¹⁶³, היא
 — בענין הקשור עם עבודתו של נשיא דורנו, כ"ק מו"ח אדמו"ר, בעל
 השמחה, כדלקמן.

כח. בסיום הפרשה נאמר: "וישלח משה לרגל את יעזר וילכדו
 בנותי"¹⁶⁴, ומפרש רש"י¹⁶⁵: "המרגלים לכדוה, אמרו, לא נעשה כראשונים,
 בטשוחים אנו בכח תפלתו של משה להלחם".

כלומר: משה רבינו שלח רק "לרגל את יעזר"; ומה עשו אותם
 יהודים ששלח אותם — ערכו גם מלחמה, ולכדו את יעזר ואת בנותי'.
 ולכאורה אינו מובן: הרי משה שלח אותם רק "לרגל", ומדוע
 "לכדוה"?

אך הענין הוא — שהם שיערו שהשליחות שניתנת להם מלמעלה,
 ע"י המשלח, היא באופן שהם צריכים להבין שהכוונה אינה רק לרגל,
 ואח"כ יעבור כמה זמן עד שיכבשו,

ולכן אמרו "בטוחים אנו בכח תפלתו של משה להלחם" — דכיון
 שמשה שלח אותם, הרי אע"פ שתחילת השליחות היתה "לרגל", אעפ"כ,
 ימלאו את השליחות יחד עם הכוונה הפנימית שבה,

ומשווים זאת למרגלים — "לא נעשה כראשונים", שלא די שלא
 מילאו את השליחות, אלא אדרבה, שהי' אצלם ענין של מעילה בשליחות,
 שהביאה לידי תוצאות הפכיות; ואילו הם, לא זו בלבד שהבינו כיצד
 למלא את השליחות, אלא מילאו גם את כוונת השליחות, בבחינת "תן
 לחכם ויחכם עוד"¹⁶⁶.

וכאשר הלכו באופן כזה — הצליחו, וכבשו לא רק את יעזר, אלא
 גם את בנותי'.

(165) כ"ק אדמו"ר שליט"א הפסיק, ואמר:
 יתכן שישנו אחד או שנים שאינם שומרים
 עדיין שיעורי חת"ת (ראה גם שיחת י"ג תמוז
 תשי"ט סל"ח (תו"מ חכ"ו ע' 128). וש"נ),
 ולכן אחזור על דברי רש"י בפסוק זה.
 (166) משלי ט, ט.

(161) פסחים שבעה ערה 4.
 (162) אור"ח סרצ"ט ס"ו. שו"ע אדה"ז שם
 ס"ח.
 (163) זח"ב סג, ב. פח, א.
 (164) חוקת כא, לב.
 (165) משלי ט, ט.

כט. וכאמור לעיל — כל ענין בתורה מהוה הוראה:

יש כאלו שממתינים שיקבלו מכתב ("אָ געשריבענעם בריוול") מכ"ק מו"ח אדמו"ר, שבו יהי' כתוב בפירוש שצריכים לא רק "לרגל", אלא גם "לכבוש", ולא רק את "יעזר", אלא גם את "בנותי", ואם לאו — הרי הוא "חסיד שוטה" (אפילו לפי הבנתו, ועאכו"כ לפי אמיתית הענינים כמו שהם), ועושה רק מה שכתוב, מבלי להכניס בזה "חיות",

שכן, אילו היתה אצלו "פקודה חי" — הי' זה כמו כל דבר חי שיש לו פירות ופירי פירות, ו"המתחיל במצוה אומרים לו גמור"¹⁶⁷, וכיון שגם המשלח יודע ציווי זה, הרי די בכך שעושה אותו להיות "מתחיל במצוה", ובמילא יבין הלה שצריך לקיים גם את ה"גמור".

וכאמור לעיל — אם רק הולכים מתוך הנחה ומחשבה שבטוחים אנו בכחו של המשלח, אזי לא זו בלבד שממלאים את השליחות כפשוטה, "לרגל", אלא משלימים גם את הכיבוש, הן של "יעזר" והן של "בנותי".

ל. ויש לפרש את הדברים בגלוי יותר, כדי שלא יהי' מקום לסלף את הפירוש:

הכל מצויים מכ"ק מו"ח אדמו"ר, בעל השמחה, לעסוק בהפצת היהדות בכלל, ובהפצת המעיינות בפרט, וכהדיוק באגה"ק דהבעש"ט¹⁶⁸ — עד ל"חוצה".

אלא מאי, ישנם כאלו שמשלים את עצמם ("רעדן זיך איין") ששלחו אותם רק "לרגל": יכול הוא לישיב במקומו, ורק לנסוע ע"ג עגלה רתומה לארבע סוסים לבנים... ולראות ("אָ קוק טאַן") מה נעשה ב"יעזר", ואח"כ יחזור למקומו, וידווח "הבמחנים אם במבצרים"¹⁶⁹, "היש בה עץ אם אין"¹⁷⁰, ככל פרטי הדברים, ואני את שלי עשיתי!...

סדר זה — יכולים אולי לתרצו ע"פ שו"ע, אבל, לא זו היתה כוונת המשלח; אם לא בא הדבר לידי הפצה עד לחוצה, אזי חסר כבר בתחילת השליחות.

הכוונה היא — בין אם אמרו "לרגל", בין אם הזכירו את "בנותי"

168) כתר שם טוב בתחלתו. ובכ"מ.

169) שלח יג, יט.

170) שם, כ.

167) ראה ירושלמי פסחים פ"י ה"ה. ר"ה

פ"א ה"ח. מגילה ס"ב. רמ"א אור"ח סתקפ"ה

ס"ד. שו"ע אדה"ז שם סתקצ"ב ס"י.

או רק את "יעזר" עצמה — לעשות עוד יהודי לשומר תורה ומצוה; לעשות עוד בית-כנסת שיהי' כשר, עם מחיצה ובימה; לעשות עוד מקוה שתהי' כשרה, כך, שעיי"ז יוולדו ילדים שיהיו "זרע ברך ה'"¹⁷¹, בריאים בגשמיות ובריאים ברוחניות.

ולהסתפק ב"יעזר" כשלעצמה, או לשלוח מישהו אחר במקומו, בהביאו ראי' שע"פ דין יכול למנות שלית, ו"שלוחו של אדם כמותו"¹⁷² — לא זו היא כוונת המשלח!

וזהו מה שהתורה מספרת לנו, שאפילו אם שמעו רק שצריך "לרגל את יעזר", הנה כאשר הולכים "בכחו של אותו זקן"¹⁷², אזי כובשים את יעזר ובנותי', העיר וכל הסביבה, ונעשים מקום מושב לבני', תמורת זה שמקודם לכן הי' זה מקור של מנגדים על בני', כהפירוש הפשוט בסיפור שבסוף פרשת "זאת חוקת התורה".

וזהו גם הוראה לכל אחד ואחת:

באיזה אופן שתהי' הפקודה שקיבלו, בכתב או בעל-פה או במחשבה — הרי בודאי ברור גם אצלם שהכוונה היתה שיומשך ב"המעשה הוא העיקר"¹⁷³, שיהי' בית-כנסת יהודי כשר, בית יהודי כשר, הורים כשרים וילדים כשרים, וא"כ, צריך לקבל על עצמו לא רק "לרגל את יעזר", אלא גם ללכדה, וגם את "בנותי'".

ואז מבטיחים לו שיהי' בהצלחה עד למטה מעשרה טפחים — שיעמיד עיר בישראל יחד עם בנותי', שכן, כדי שתהי' "עיר", צריכים להיות "בנותי'", שהם קטנים יותר ומקבלים ממנה, בדוגמת כפרים שצריכים להיות מסביב העיר, כי, מים ומזון לבני העיר מספקין בני הכפרים, ואילו בני הכפרים זקוקים להעיר בשביל קריאת המגילה, ועד"ז קריאת התורה (כמבואר במפרשים¹⁷⁴ בריש מסכת מגילה).

וכל ענינים אלו ישנם ברוחניות בעבודת האדם בה"חוצה" שבו, אבל, עתה הוא הזמן שאי-אפשר לצאת י"ח בכך; הרבי, בעל השמחה, רצה, שיקחו בפועל ממש את רמ"ח האברים ושס"ה הגידים של הגוף ונפש הבהמית, ויסעו לעיירה פלונית, לעיר פלונית או למדינה פלונית; ובין אם אמר "לכבוש" או רק "לרגל", לעבור שם ולהביט, ולהשאיר שם זוג תפילין, או ציצית או סידור — הרי הכוונה הפנימית היתה בודאי

(173) אבות פ"א מ"ז.

(174) פרש"י ור"ח.

(171) ישעי' סא, ט.

(172) ראה ב"ר פ"פ, יו"ד. הובא בפרש"י

עה"ת וישלח לד, כה.

שיעשו מהעיירות, הערים והמדינות, מקום מושב לבניי, עליהם נאמר "שרית עם אלקים ועם אנשים ותוכל", היינו, שהם משנים את טבע העולם ועושים שם מקדש ומשכן לו ית'.

לא. וזוהי גם פרשת המאסר שלאחריו בא י"ב תמוז:

סיבת המאסר היתה בגלל שהרבי שלח שלוחים בכל קצוי המדינה, בכל מקום שהי' יכול להגיע, בצוותו עליהם לא רק "לרגל", אלא גם לכבוש — לייסד "חדר" ו"ישיבה" (וכן לנערות), בית-כנסת ובית-מדרש, ובית טבילה, וכל הענינים הדרושים לחיי יהדות.

ואח"כ ראו — כפי שאמרו המנגדים עצמם: אשר מ"אָרעסטאַ רבינאַ שניאורסאָהנאַ פריבאָווילסאַ אישטשאַ פּראָזדניק", כלומר, שממאסרו של הרבי שניאורסאהן ניתוסף עוד יו"ט אצל בני¹⁷⁵.

ואם הדברים אמורים במדינה ההיא, כאשר היו קשיים עד לסכנת נפשות ממש, שלכן נאמרה אח"כ ברכת הגומל — עאכו"כ במדינה ובמקום שאין קשיים כלל, ואדרבה, נותנים עבור זה כל עניני כבוד, וכל הענינים הקשורים בזה, ובלבד שיסעו ויעשו עוד איש ואשה מישראל, עוד בית בישראל, עוד בית-כנסת ובית-מדרש, ועד שיתוסף עוד עיר ועוד מדינה בישראל — הרי בודאי שצריכים לעשות זאת מתוך שמחה וטוב לבב, ומתוך יו"ט.

והכח על זה לוקחים מהשמחה של בעל הגאולה, הרבי הנשיא, שפרץ את הדרך ופעל שמש"נ תועיל לשבור את ההתנגדות של מלוכה שלימה, ועאכו"כ — ההתנגדות של ה"מלך זקן וכסיל"¹⁷⁶ של יחיד, כך, שיכולים לפעול זאת ללא מניעות ועיכובים גשמיים; צריכים רק להתגבר ("איבערקומען") על המאסר שמצד הגוף ונפש הבהמית, שהיצה"ר הנקרא "רשע", "מכתיר את הצדיק" שהוא היצ"ט, וכאשר פורצים מאסר זה — אזי כובשים את יעזר ואת בנותי; מעמידים עיר חדשה, מקום חדש, שמשם מופצת יהדות, ועד שנעשה מקדש ומשכן שעליו אומר הקב"ה "ושכנתי בתוכם"¹⁷⁷.

וכן יתוספו כמה פעמים ככה מבניי ב"צבאות הוי'", ובקרוב ממש "יצאו... על צבאותם"¹⁷⁸ — לצאת מן הגלות בשמחה ובטוב לבב, וילכו קוממיות לארצנו.

177) תרומה כה, ח.

178) בא יב, מאנא.

175) ראה גם תו"מ ח"ב ע' 308.

176) קהלת ד, יג ובפרש"י.

לב. (ואח"כ אמר:)

נמצאים כאן כאלו שקיבלו השליחות מכ"ק מו"ח אדמו"ר, שכבר כבשו יעזר ובנותי, ועתה צריכים לפעול שיהי' הכיבוש באופן ד"ופרצת"; וישנם כאלו שאוחזים באמצע העבודה, וכאלו שאוחזים באמצע הנסיעה או בהתחלת הנסיעה.

ובכן, יאמרו כולם ביחד "לחיים", ויה"ר ש"בשמחה תצאו ובשלום תובלון"¹⁷⁹, ככל הענינים שנאמרו בנבואת ישעי' בהמשך לפסוק "כי בשמחה תצאו".

[כ"ק אדמו"ר שליט"א פנה לכו"כ מהשלוחים בערי השדה (בהזכירו שם העיר שלהם — באַלטימאַר, וואוסטער, מילוואָקי, ניר-היווען, סיאַטל, ספרינגפילד, פראָוידענס, מאָנטריאל, טורונטו, פאַריז) שיאמרו "לחיים" עבור העיר ובנותי'.]

ואח"כ אמר: היכן הם השלוחים שנוסעים מטעם ה"מרכז"? — אותם שולחים באופן רשמי "לרגל", כדי שלא להפחיד את הערים שנוסעים אליהם, אבל גם אצלם צריך להיות ענין הכיבוש (וצוה שיאמרו "לחיים")¹⁸⁰.

ואח"כ צוה שכל השלוחים יאמרו לחיים וינגנו ניגון ביחד].

* * *

לג. בהמשך להמדובר לעיל (סכ"א ואילך) אודות הפסוק "דרך כוכב מיעקב וקם שבט מישראל ומחץ פאתי מואב וקרקר כל בני שת", שקאי על משיח (כנ"ל) — צריך להבין: לאחרי כל ההפלאות הנ"ל, עד לכיבוש כל העולם ("כל בני שת", "כל האומות שכולם יצאו מן שת בנו של אדם הראשון") — מהי ההוספה "וישראל עושה חיל"?

אך הענין הוא¹³² — כפי שמפרש האור"חיים: "לפי שניצוצי הקדושה הם מלוכלכים כשהם תוך הקליפה, וכשהם מתבררים ויוצאים ממנה הם נתקנים, לזה אמר עושה חיל, לשון תיקון כו".

כלומר: גם לאחרי שכובשים את העולם לעשותו עולם יהודי ("אָ אידישע וועלט") — הרי עניני העולם הם מלוכלכים עדיין. וכדי להסיר את הלכלוך, הנה עז"נ "וישראל עושה חיל" — שכל הענינים יהיו מזוככים ונקיים.

(180) ראה גם שיחת י"ב תמוז דאשתקד (תו"מ חכ"ח ע' 217). וש"נ.

(179) ישעי' נה, יב.

לד. וכללות הענין בזה:

עבודתו של יהודי היא — "אני נבראתי לשמש את קוני"23, ע"י לימוד התורה וקיום המצוות, כולל גם המצוה שהיא "כלל גדול בתורה" — "ואהבת לרעך כמוך"181 — להפיץ יהדות בין כל בני"שביכלתו להגיע אליהם, ועי"ז הרי הוא כובש את עצמו — גופו ונפשו הבהמית, ואח"כ גם את ד' אמותיו וחלקו בעולם, להיות חלק של עולם יהודי.

אמנם, עדיין יכול להיות שכל זה יהי' מלוכלך:

ענין הלכלוך הוא — שמציאות הכלי (וכיו"ב) היא בשלימות, אבל, על מציאות זו נדבק איזה כיסוי מדבר צדדי שהוא בלתי-רצוי, שלכן נקרא בשם לכלוך.

וכן הוא בנוגע ללימוד התורה וקיום המצוות: הן אמת שהעיקר הוא ללמוד תורה ולקיים מצוות, שעיי"ז עושים "כלים" ו"דירה" לו ית', אבל עדיין הרי זה יכול להיות מלוכלך — כמשנ"ת באריכות במאמר דלעיל (ובמאמר שלפניו)182, שמצד זה שהנשמה (שהיא אמנם חלק אלקה ממעל ממש183, אבל) ירדה לבירא עמיקתא39, בגוף ונפש הבהמית, הנה כל דבר שעושה, יכול להיות שתתערב בזה איזה פני' של הגוף ונפש הבהמית (בשביל שיקרא רב, וכל מיני פניות כיו"ב, כפי שנימנו בספרי מוסר ובספרי חסידות בארוכה), כך, שישנו אמנם מעשה התומ"צ, הכלי, אבל על מעשה זה ניתוסף דבר צדדי שהוא לגמרי בלתי-רצוי, בלתי מבורך ובלתי טהור — שזוהי הפני' הגשמית של הגוף ונפש הבהמית.

וענין זה יכול להיות ככו"כ אופנים, עד לדקות דדקות — כמדובר בהמאמר184 שישנו הענין ד"קרבת אלקים ל' טוב"185, כך שישנה עדיין המציאות שלו, וכמבואר בתניא186 ש"נשמת האדם, אפילו הוא צדיק גמור עובד ה' ביראה ואהבה בתענוגים (והרי אהבה בתענוגים היא המדריגה היותר נעלית בעבודת ה' מאהבה), אעפ"כ, אינה בטילה במציאות לגמרי. . רק הוא דבר בפני עצמו ירא ה' ואוהבו", "יש מי שאוהב"187, והיינו, שהמציאות שלו היא עדיין מציאות לעצמו, ואין זה כולו אלקות.

184) ספ"ו ואילך (לעיל ע' 100 ואילך). וש"נ.

185) תהלים עג, כח.

186) פל"ה (מד, סע"א ואילך).

187) תנ"א בהוספות ויקהל קיד, ד.

לקו"ת בלק עד, א. ובכ"מ.

181) קדושים יט, יח ובתו"כ ופרש"י עה"פ.

182) פ"ד (ס"ע 94 ואילך). וראה גם ד"ה

שלח פ"ד (לעיל ע' 65 ואילך).

183) תניא רפ"ב.

וזוהו ענין של לכלוך — אם כי לכלוך דק — שניתוסף על עבודתו בכיבוש העולם, "כל בני שת".

ולהעיר, שב"בני שת" נכללים גם בני,

— וכידוע הקושיא במ"ש "וקרקר כל בני שת": הרי יעקב וישראל (שצריכים לכבוש את העולם כולו) הם עצמם מ"בני שת", וא"כ, איך שייך לומר על זה "וקרקר כל בני שת"? —

אלא, שגם ביחס לבני צריך להיות הענין ד"קרקר כל בני שת" — שנפש האלקית צריכה להתייגע עם נפש הבהמית והגוף של היהודי בעצמו, והיינו לפי שהגוף "נדמה בחומריותו לגופי אומות העולם", כמבואר בתניא¹⁸⁸ שעל זה נאמר "ובנו בחרת מכל עם ולשון", שכן, ענין של בחירה שייך לומר רק בנוגע לשני דברים שיש ביניהם איזו השוואה, אבל בנוגע לנפש האלקית לא שייך לומר שבחרו בה מבין אוה"ע, כי, "חלק אלקה ממעל ממש" ו"נברא", ובפרט עובד ע"ז — אין ביניהם ענינים משותפים שיהי' שייך לומר שבחרים בזה או בזה.

וזוהו "וקרקר כל בני שת" — שקאי גם על נפש הבהמית והגוף של איש ישראל, שגם אותם צריכים לשנות ("איבערמאכן"), עד שלא יהיו בבחינת "יש מי שאוהב", אלא בביטול המציאות לגמרי, כך שיש רק אלקות בלבד, "אין עוד מלבדו"¹⁸⁹, והיינו, שאין זה רק ענין שלומד אודותיו בחומש... אלא כך נעשה אצלו בעבודתו בחייו היום-יומיים.

ונקודת הענין — שאין להסתפק בלימוד התורה וקיום המצוות כשלעצמם, אלא צריך להשתדל שלימוד התורה וקיום המצוות יהיו באופן ד"כל חלב לה"¹⁹⁰, כמ"ש הרמב"ם¹⁹¹ (ע"פ הספרי¹⁹²) ש"כל דבר שהוא לשם הא"ל הטוב (צריך) שיהי' מן הנאה והטוב", והיינו, שקיום המצוה צריך להיות לא רק בכח המעשה, בכח הדיבור וכח המחשבה, אלא צריך ליתן ולמסור את הכחות היותר טובים ומובחרים שבנפשו, החיות וההתלהבות שלו והתענוג שיש לו בכל ענין — למסור את הנאה והתענוג שלו שיהיו רק מהאלקות שבתומ"צ, ולא משאר הענינים הקשורים בזה, אפילו לא מהענין ד"קרבת אלקים לי טוב", כי אם התענוג מ"אלקים" בלבד.

(188) פמ"ט (סט, סע"ב ואילך).

(189) ואתחנן ד, לה.

(190) ויקרא ג, טו.

(191) סוף הל' איסורי המזבח.

(192) פ' ראה יב, יא. וראה בהנסמך

בתורה שלמה עה"פ ויקרא שם (אות מז*).

לה. וכדי לרחוץ את הלכלוך שבעניני התומ"צ — שהרי עם היותו דבר צדדי וחיצוני, מ"מ, צריכים לרחוץ אותו, כיון שה"כלי" שנותנים למלך מלכי המלכים הקב"ה, צריך להיות נקי וטהור — הנה עז"נ "וישראל עושה חיל", "ישראל" דייקא:

נת"ל (סכ"ה) שיעקב הוא השם שניתן מיד בעת הלידה, עוד לפני שמתחילים להשתמש בשכל. וכיון ש"עיר פרא אדם יולד"¹⁹³, הרי מובן, שבמדריגת "יעקב" אי-אפשר לדרוש שהעבודה תהי' ללא התערבות הגוף ונפש הבהמית כלל, שכן, בשביל זה צריכה להיות איזה התבוננות בשכלו.

וזהו הענין ד"ישראל" — כדאיתא בספרים¹⁹⁴ ש"ישראל" אותיות "לי ראש", ענין הראש דוקא (בניגוד ליעקב שהוא מלשון עקב), והיינו, להשקיע את שכלו ולהתבונן בכך שיש לו אפשרות להתקשר עם מלך מלכי המלכים הקב"ה, עם אלקות, ושבזה יהי' מונח התענוג, השכל וכל הכחות עד לכח העשיי, או שביכלתו להתלהב וליהנות מההנאות שלו — "קרבת אלקים לי טוב", או מענין של פניי, שיקרא רב וחכם ויתנו לו כבוד כו'; וא"כ, במה נחשב התענוג שבהתקשרות עם דבר מוגבל, "לי טוב", בה בשעה שיכול להתקשר עם ענין שהוא אינסוף, למעלה מעלה עד אין קץ ולמטה מטה עד אין תכלית!

ונמצא, שגם כאשר ישנה עבודת האדם בלימוד התורה וקיום המצוות באופן שפעל הענין ד"דרך כוכב .. וקם שבט", "וקרקר כל בני שת", שכבש את העולם כולו שיהי' עולם יהודי — הנה לאח"ז צריכה להיות עבודה נוספת, שהיא אמנם "דקה מן הדקה"¹⁹⁵, אבל גם זו היא עבודה שצריכים לעשותה — "וישראל עושה חיל", והיינו, לפעול שלימוד התורה וקיום המצוות יהיו נקיים וטהורים מפניות וכוונות, לא רק כוונות בלתי-רצויות לגמרי, אלא איזו כוונה שתהי', אם אין זה אלקות בלבד!

לו. וכמדובר כמ"פ שכל הענינים שיהיו בגלוי בביאת משיח, הנה מעין זה צריך כל אחד לפעול בעבודתו גם עתה בכל יום:

מעצמו מובן שצריך להיות לימוד התורה וקיום המצוות בכל הפרטים, אבל, עדיין אין זה מספיק;

מו, כח. מח. ב. ועוד. הנסמן בתו"מ סה"מ
תשרי ע' לד.
(195) לשון חז"ל — יומא מג, ב (במשנה).

(193) איוב יא, יב.
(194) פרי עץ חיים שער כט פ"א. שער
הפסוקים וישלח לב, כט. ספר הלכותים ויחי

עליו להתייגע עם עצמו ולפעול שלכל-הפחות הנקודה התיכונה של כל היום שמחי' אצלו את כל היום, תהי' באופן שהוא קשור עם אלקות, מבלי לערב את המציאות שלו.

ענין זה יכול להיות אצלו בעת אמירת "שמע ישראל", או בעת אמירת "מודים אנחנו לך", או באכילתו ושתייתו, שגם אז צריך להיות אצלו הענין ד"בכל דרכיך דעהו"¹⁹⁶; אבל, צריכה להיות נקודה פנימית, רגע ביום — שממנו יומשך על כל היום כולו — שבו עומד נקי וטהור, ללא פניות,

ולאחרי כן — הנה "כל המחובר לטהור, טהור"¹⁹⁷, עי"ז שיקשר ויחבר את כל שאר כ"ג השעות ונ"ט דקות ונ"ט שניות אל אותה השני', וממנה יומשך חיות ואור על כל היום כולו.

וזוהי כללות ההוראה:

התחלת העבודה היא אמנם באופן ד"דרך כוכב מיעקב" — שצריכה להיות העבודה בפועל בעקבו של אדם, בכל הענינים שבאים לידו; ואח"כ "וקם שבט מישראל" — ש"ישראל", "לי ראש", שזהו כח החכמה במוח שבראש, צריך להיות מושל ושולט אצלו; ואח"כ "וקרקר כל בני שת" — לכבוש את חלקו בעולם, עם הגוף ונפש הבהמית לכל לראש;

ולאחרי כן צריך להיות הענין ד"ישראל עושה חיל" — לרחוץ את הלכלוך מכל היום, בכחו של הרגע הפנימי של אמירת "שמע ישראל", שבו עמד בתנועה של מס'נ בכח, וממנו נמשך בהענין ד"בכל מאדך"¹⁹⁸, "בכל מדה ומדה שהוא מודד לך", ועד ל"בכל ממונך"¹⁹⁹, נכסיו של אדם — חלקו בעולם.

לז. וכשם שהדברים אמורים בנוגע לרגע אחד בכל יום — כן הוא גם בנוגע לכל השנה, שישנם ימים וזמנים שמהם לוקחים חיות על כל השנה, וכמו יום שבו היתה גאולה ושמחה לנשיא בישראל, נשמה כללית של כל הדור.

ו"הימים האלה נזכרים ונעשים"⁹ — שמיום זה ממשיכים כח על כל השנה כולה, שתהי' מסירת נפש מתוך שמחה וטוב לבב, דהיינו, מסירת נפשו ורצונו וכל הכחות שלו.

(196) משלי ג, ו. וראה רמב"ם הלי' דעות (198) ואתחנן ו, ה.
 ספ"ג. (199) ברכות נד, א (במשנה). ספרי ופרש"י
 עה"פ. (197) ב"ק צב, ב. וש"נ.

ובאופן כזה כובשים את "יעזר" — "עזר שכנגדו"²⁰⁰, עי"ז ש"הקב"ה עוזרו"¹⁰⁵ — ו"בנותי", שזהו חלקו בעולם וכל הענינים הקשורים לזה.

ועד שבאים "לירדן ירחו"²⁰¹ — שהו"ע "מורח ודאין"²⁰², שזהו הסימן על ביאת משיח צדקנו, בקרוב ממש.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה שכל השייכים למחנה-קיץ "גן ישראל"²⁰³ — ההנהלה, המדריכים והילדים — יאמרו לחיים, וינגנו ניגון. אח"כ נערכו "שבע ברכות" של אחד התלמידים].

* * *

לח. כהמנהג בכל שנה²⁰⁴, בלי נדר, בהתוועדות די"ב תמוז, שעורכים מגבית חשאית, כנהוג, עבור המוסדות הנקראים על שם בעל השמחה, הן המוסדות על שמו בארצנו הקדושה, ארץ ישראל, והן אלו שבמרוקו ובחוץ-לארץ בכלל.

ובודאי תהי' ההיענות של כל אחד בלב נדיבה וביד פתוחה.

וכנהוג בכל שנה — אלו הרוצים, יציינו שמם, בצירוף שם האם, ע"ג פתקא, כדי להזכירם על הציון של בעל השמחה, להצלחה ולברכה בהענינים המצטרפים להם ולבני בית, מגשם ועד רוח.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א הורה שיחלקו את הפתקאות. ואח"כ צוה²⁰⁵ לנגן הניגון "קול דודי"].

* * *

לט. ישנו ענין נוסף שלמדים מהסדרה שקראו בשבת שלפנ"ז, שמהוה גם הוראה כללית בחיי בית ישראל (כפי שכבר נזכרה נקודת הענין²⁰⁶):

מסופר בפרשה²⁰⁷ שכאשר "ותמת . . מרים" אזי "לא הי' מים לעדה", ופירשו חז"ל²⁰⁸ "שכל מ' שנה הי' להם הבאר בזכות מרים", ולכן, במיתת

(204) ראה גם שיחת י"ב תמוז דאשתקד ס"ל (תו"מ חכ"ח ס"ע 204 ואילך). וש"נ.
(205) להרה"ח ר' שניאור זלמן בוטמאן.
(206) שיחת יום ג' פ' חוקת ו' תמוז (לעיל ע' 85 ואילך).
(207) חוקת כ, א"ב.
(208) פרש"י עה"פ — מתענית ט, א.

(200) ע"פ בראשית ב, יח.
(201) ס"פ חוקת.
(202) סנהדרין צג, ב.
(203) כ"ק אדמו"ר שליט"א פנה להרצ"מ שטיינמעץ שיקח משקה עבור מחנה "גן ישראל" במילאנא. אח"כ שאל אם יש משהו ממחנה "גן ישראל" שבדיטרויט.
(204) ע"פ בראשית ב, יח.
(205) ס"פ חוקת.
(206) סנהדרין צג, ב.
(207) כ"ק אדמו"ר שליט"א פנה להרצ"מ שטיינמעץ שיקח משקה עבור מחנה "גן ישראל" במילאנא. אח"כ שאל אם יש משהו ממחנה "גן ישראל" שבדיטרויט.

מרים "לא הי' מים לעדה", כיון שפסקה הבאר, ואז הי' צריך להיות נס מיוחד — כמסופר בהמשך הפרשה²⁰⁹ שהקב"ה צוה למשה להראות לבנ"י נס שיהיו להם עוד מים.

ולכאורה, הרי זה דבר פליאה שאינו מובן:

משה רבינו הי' רוען של כל ישראל, וכפי שנקרא: "רעיא מהימנא", רועה נאמן. ואכן אמרו חז"ל²¹⁰ שה"מן" הי' בזכות משה, וענני הכבוד היו בזכות אהרן; ואילו הבאר — ענין המים — היתה בזכות מרים דוקא!

ועד כדי כך היתה הבאר קשורה עם מרים, שכדי שלאחרי מיתת מרים תוכל להיות הבאר בזכות משה ואהרן, הי' צריך להיות ציווי מיוחד מהקב"ה שיהי' עוד הפעם מחדש²¹¹ "ודברתם אל הסלע גו' ונתן מימיו":

מ. ונקודת הענין בזה:

ובהקדם מ"ש הרמב"ם בפירוש המשניות²¹² בביאור טעם הדין ש"בכל מערבין כו' חוץ מן המים כו'" — ש"המים .. אינם מן המזונות אבל הם מוליכין המזון למקומותיו הידועות".

כלומר: אע"פ שיש צורך בענין המים, שהרי לולי המים ישנו ענין של צמאון שנוגע בקיום וחיות האדם, מ"מ, עיקר תפקיד המים הוא — לרכך את המזון ולהוליכו בכל הגוף. וזהו שאמרו חז"ל²¹³ "אכל ולא שתה אכילתו דם", כי, לולי המים נעשה הדם סמך, ולא יכול לילך ולהגיע עד לגיד היותר דק שבגוף.

ולכן אין מערבין במים, כי, בשביל עירוב יש צורך במאכל שעיקר ענינו הוא מזון מצד עצמו.

מא. ומזה מובן גם ענין המים בעבודת האדם — שהרי כל הענינים כפי שהם בגשמיות באים מצד הענינים כפי שהם ברוחניות, והענינים ברוחניות הם מפני שכן הוא בעבודת האדם:

יכולה להיות התבוננות טובה כמוח שבראש, כך, שבשכלו יבין היטב כיצד צריך להתנהג, ואעפ"כ לא יומשך מזה בגיד דק שברגל או ביד, והיינו, שלא תהי' לזה השפעה כמעשה בפועל; הוא מבין אמנם בשכלו,

(212) עירובין רפ"ג.

(213) שבת מא, א. וראה שערי אורה צה,

א. סה"מ תקס"ח ס"ע סט ואילך. ובכ"מ.

(209) שם, ז ואילך.

(210) תענית שם.

(211) שם, ח.

ויתכן אפילו שמרגיש זאת כמדות שבלב, אבל אעפ"כ, אין זה נמשך ומגיע לאצבע שביד, לאצבע שברגל ועד לעקב שברגל, שהיא "רץ למצוה"²¹⁴.

ועל זה יש צורך בעבודת האדם — שלא זו בלבד שהענין שבו נעשית העבודה יהי' כדבעי במקומו הוא, אלא שיומשך ממנו גם לכל שאר הענינים, והיינו, שכל הענינים הקשורים עמו יהיו באותו מעמד ומצב כמו שהוא בהנקודה שבה התבונן או שהי' לו ההרגש שצריך להתנהג כרצונו של הקב"ה.

וזהו שמצינו²¹⁵ שבענין השכל גופא, הנה בחי' החכמה, נקודת השכל ועצם השכל, נקראת בשם אכילה; ואילו בחי' הבינה, שהו"ע ההבנה בהתרחבות והתפשטות, להביא את סברות השכל בכל מיני ענינים ודוגמאות, באורך ורוחב גדול ביותר, ועד שנקודת השכל תבוא גם בדבר רחוק יותר — הרי זה נקרא בשם שתי'.

מב. וכשם שהדברים אמורים בעבודת האדם בכל אחד מישראל — כן הוא גם בכללות מבנה הבית הישראלי:

ישנם ענינים המוטלים בעיקר על האיש, הבעל, ויש ענינים המוטלים בעיקר על האשה.

ענינו של הבעל הוא — ליתן הוראה כללית, באופן של נקודה, שהנהגת הבית, חינוך הילדים והנהגת כל אחד מבני הבית, צריכים להיות באופן המתאים ע"פ שלחן-ערוך;

אבל כאשר צריכים להמשיך זאת בכל הפרטים, לקבוע את כל הפרטים של הנהגת הבית, כל הפרטים של חינוך הילדים, וכל הפרטים של הנהגת בני הבית, כך, שגם הפרט היותר קטן שבחיי היום-יום, יהי' ניכר ונרגש בו הענין ד"שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד"²¹⁶ שאמר הבעל בבוקר — הרי זה תלוי בעקרת-הבית, שהיא זו שמחזירה רעיון זה ומביאה אותו בפועל בהנהגת הבית לכל פרטיו.

וכפי שרואים במוחש הן אצל יחידים והן אפילו אצל נשמות כלליות, אפילו אצל נשיאים בישראל, ועד ליהודי הראשון, "אחד הי' אברהם"¹⁹:

כאשר דובר אודות חינוך הבנים, נתן אברהם את ההוראה הכללית — "אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה' לעשות צדקה

(214) אבות פ"ד מ"ב. ובכ"מ.

(215) ראה תו"א משפטים עח, ג ואילך. (216) ואתחנן ו, ד.

ומשפט²¹⁷; אבל בנוגע לפרטי החינוך, כיצד לחנכו, ומאיזה חברים צריכים לשמור עליו — הרי זה נעשה ע"י שרה, ועל זה נאמר לאברהם "כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה"²¹⁸.

וכן הוא אצל כל בת ישראל, שכל אחת מהן נקראת בת שרה רבקה רחל ולאה — שכאשר הנהגתה היא ע"פ ההוראות והדוגמאות של ד' האמהות, אזי אומרים: "כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה" — בענינים הפרטיים שעליהם עומד הבית היהודי, החל מחינוך הבנים והבנות, ועד לכשרות המאכלים, כשרות ההנהגה, שמירת שבת ויו"ט ותוספת שבת ויו"ט, וכל הפרטים שישנם בחיי האדם.

מג. ועד"ז גם כאשר היתה אצל בניי ההתחלקות של "שלשת הרועים"²¹⁹, כדאיתא בגמרא במסכת תענית²⁰⁹ שקאי על משה אהרן ומרים:

מרים — עוד בהיותה במצרים, התעסקה יחד עם אמה בהעמדת דור של ילדים שאח"כ אמרו "זה א-לי ואנוהו"²²⁰, כדאיתא במדרשי חז"ל²²¹ ששפחה ופועה הם יוכבד ובתה מרים,

וכמו"כ לאח"ז, בצאת בניי למדבר, הי' ענין המים בזכותה של מרים, והיינו, שמרים הנביאה פעלה להבהיר ולהאיר ("זכות" מלשון זכות ובהירות) אצל בניי את ענין המים (בארה של מרים), שפעולתם היא להוליך את ה"מן" — "לחם מן השמים"²²², חיות של יהדות שנמשך מן השמים, "לחם אבירים (אכל איש)"²²³, שלא הי' בו פסולת²²⁴ — ולהמשיכו בכל רמ"ח אברים ושס"ה גידים, ובכל הענינים שהיו קשורים עם בניי.

ואח"כ הי' צורך בנתינת כח מיוחדת ונס מיוחד — שענין זה יחזור ויומשך עוד הפעם ע"י משה ואהרן.

מד. וככל עניני התורה — מהוה גם ענין זה הוראה עד לימינו אלו:

צריכים לדעת, שכל בת ישראל, מוטלת עלי' החובה והזכות,

(221) סוטה יא, ב. הובא בפרש"י עה"ת שמות א, טו.
(222) בשלח טז, ד.
(223) תהלים עח, כה.
(224) ראה יומא עה, ב.

(217) וירא יח, יט.
(218) שם כא, יב.
(219) זכרי' יא, ח.
(220) בשלח טו, ב.

שבזכותה יומשך בכל בית ישראל — בביתה הפרטי, אצל השכנים, ועד לקצוי ארץ, שהרי כל בניי הם קומה שלימה²²⁵, ו"כל ישראל חברים"²²⁶ ו"ערכים זה לזה"²²⁷ — האלקות שב"לחם מן השמים", [ועד"ז בנוגע ל"ענני הכבוד", שהיו הורגים נחשים ועקרבים²²⁸, וסללו את הדרך עבור "ארון ברית ה'" שהי' מגרש את האויבים והשונאים²²⁹] — כפי שנמשך בכל מחנה ישראל ע"י מרים הנביאה בימי,

ועז"נ²³⁰ "ותצאן כל הנשים אחריי" — דקאי על כל נשי ובנות ישראל עד סוף כל הדורות, שכולן הולכות בהנהגת מרים ובדרך שסללה מרים — להביא את מי הבאר (בארה של מרים) בכל עניני בית ישראל, ולהוליך את ה"לחם מן השמים", כך, שאפילו הענינים הגשמיים יהיו ללא פסולת, ללא קשיים, וללא העלמות והסתרים, והיינו, שהפרנסה תנוצל על דברים בריאים ומאירים, טוב לשמים וטוב לבריות, וטוב העושה פירות²⁵.

וכשם שענינים הנ"ל הם סיפורים שאירעו בשנת הארבעים, בתור הכנה לכניסה לארץ ע"י הדור שנכנסו לארץ — כן הוא גם בנוגע להוראה בדורנו זה, שהוא הדור האחרון של הגלות, ובקרוב ממש תהי' אתחלתא דגאולה והכניסה לארץ, ע"י משיח צדקנו, ביד רמה, ובשמחה ובטוב לבב.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א התחיל לנגן "כָּאֵשׁ מִי כוּדִי", ואח"כ צוה לנגן הניגון "צמאה לך נפשי".]

* * *

מה. ישנם כו"כ שהשתתפו בצרתו של בעל השמחה, ואח"כ שמחו בגאולתו, ועכשיו נמצאים הם במקומות אחרים, וביחוד — בכפר חב"ד. וכיון שברוחניות אין המקום מפסיק,

— וכפי שפוסק רבינו הזקן בשו"ע²³¹ לענין זמן שבת ויו"ט וכיו"ב, ש"אף שהימים והלילות משתנים לפי האקלימים וריחוק המדינות .. אין בכך כלום", כיון שענינים אלו הם "למעלה מגדר המקום והזמן,

(225) ראה לקו"ת ר"פ נצבים. ובכ"מ.
 (226) ע"פ ס' שופטים כ, יא. וראה חגיגה
 כו, א. ירושלמי שם פ"ג סה"ו. תניא אגה"ק
 סוסכ"ב.
 (227) סנהדרין כז, סע"ב. וש"נ. הובא
 בפרש"י עה"ת בחוקתי כו, לו.
 (228) פרש"י בהעלותך יו"ד, לד.
 (229) פרש"י שם, לה.
 (230) בשלח טו, כ.
 (231) אר"ח מהר"ת ס"א ס"ח.

רק שמאיר למטה לכל מקום ומקום בזמנו הראוי לו", ועד"ז מובן גם בנוגע לשמחת נשיא בישראל אצל אלו שהם "זרעו בחיים"²³² —

הנה מבלי הבט על כך שלפי השעון יתכן שנמצאים שם במעמד ומצב מסויים וכאן נמצאים במעמד ומצב אחר, מצד חילוקי הזמנים על כדור הארץ, מ"מ, מצד ההמשכות של בעל השמחה, שנמצא במקום שהוא למעלה מכל האקלימים, הרי זה בבת אחת²³³.

ובכן: יעזור להם השי"ת, מתוך שמחה וטוב לבב, שיהי גם אצלם הענין דכיבוש יעזר ובנותי'.

— לפי החשבון, ולכל החשבונות, היו צריכים לאחוז כבר גם לאחר הכיבוש דבנותי', אבל, מפני כמה סיבות, אוחזים הם עדיין בלכידת יעזר.

ויה"ר שיהי בקרוב ובמהירות, ע"ד מ"ש²³⁴ "עד מהרה ירוץ דברו", וכמבואר בלקו"ת²³⁵ שכאשר הענין בא מתוך "רעש" ("מיט אַ שטורעם") וממקום נעלה ביותר, הרי זה מבטל את כל ההעלמות וההסתרים, ועד שהענין המעכב גופא הוא עוד מסייע בה"שטורעם" שיהי אח"כ בהמשכה הגדולה ביותר,

ובאופן כזה תהי אצלם לכידת יעזר ובנותי', — באופן שהולך ומתפשט, עד ש"מלאה הארץ דעה"²³⁶ — הארץ סתם, דקאי על ארץ הקודש כפשוטה, ועד ש"עתידה ארץ ישראל שתתפשט בכל הארצות"²³⁷, שזהו גם הפירוש הפשוט בכתוב²³⁵ "מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים" — בכל העולם כולו, כפי שמפרש הרמב"ם²³⁸ שקאי על התפשטות מי החכמה והדעת בימות המשיח,

ויעשו זאת במהרה ממש ותיכף ממש, ובשמחה וטוב לבב, מתוך הרחבה אמיתית.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן הניגון "והריקותי לכם ברכה".]

* * *

מו. ישנם עוד יהודים שהיו אמורים להגיע ולהיות כאן בהתוועדות,

(236) ישעי' יא, ט. וראה רמב"ם הל'

מלכים בסופן.

(237) ראה ספרי דברים בתחלתו. פס"ד פ'

שבת ור"ח. יל"ש ישעי' רמז תקג.

(238) שם, והל' מקואות בסופן.

(232) תענית ה, ב.

(233) ראה גם שיחת י"ב תמוז תשכ"א

סי"ד (תו"מ חכ"ג ס"ע 144 ואילך).

(234) תהלים קמו, טו.

(235) ס"פ קרח (נה, ג ואילך).

אלא שהתעכבו בדרך. ובפרטיות — הרי הם אלו שהיו אמורים להגיע מאנגליה, ממאנטששעסטער ולונדון²³⁹.

וכיון ש"זכין לאדם שלא בפניו"²⁴⁰, אפילו שלא בידיעתו, כיון שיודעים שבודאי יהי' מרוצה מזה — יאמרו עבורם "לחיים", ואח"כ ימשיכו את ההתוועדות מעכשיו ועד לבואם, ואח"כ גם בהיותם כאן. יש צורך באיש נאמן שיסדר התוועדות בכל יום ויום, מהיום עד שהם יבואו, ואז ימשיכו כבר בעצמם.

וההתחלה בזה תהי' במעמד כל המתוועדים כאן, מתוך אמירת לחיים בשמחה ("אָ פריילעכן לחיים"), שיהי' עבורם התחלה טובה, ולאחרי כן לדלג מיד לתוך העיקר ("אין די געדיכטע...") — שגם הם יהיו מ"צבאות הוי", מהצבאות של הרבי הנשיא, בעל השמחה, ובקרוב ממש לילך יחד עמו לקבל פני משיח צדקנו.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א חזר ואמר שהוא צריך איש נאמן שיקבל עליו את התפקיד, וכאשר נגש א' המסובים, אמר לו כ"ק אדמו"ר שליט"א, שיצרף אליו עוד שנים, כיון שהתוועדות צריכה להיות לכל-הפחות בשלשה²⁴¹, ע"ד ברכת זימון שהוא אומר "נברך" והם עונים אחריו. ונתן ב' קנקני משקה, ואמר, שישתמשו בכל יום מב' הקנקנים, ובאופן שעד בואם ישאר משהו בקנקנים...]

כ"ק אדמו"ר שליט"א התחיל לנגן ניגון שמחה. ואח"כ צוה לנגן ניגון "שאמיל", "אבינו מלכנו", ניגון אדמו"ר הזקן (בן ד' הבבות), ו"ניע זשוריצי כלאפצי".

* * *

מז. [טרם צאתו אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א:]

קיץ בריא ותמיד שמח ("אָ געזונטן זומער און אַ פרייליכער תמיד"), ולהמשיך מהשמחה וההתעוררות על כל השנה כולה, שתהי' שנה מבורכת בגשמיות וברוחניות, ולמלא את השליחות ד"אני נבראתי לשמש את קוני²³ בהפצת המעיינות חוצה, עד לביאת משיח צדקנו. וכפי שאמר כ"ק מו"ח אדמו"ר בהשיחה שכבר נדפסה²⁴², שכאשר

(241) ראה גם אג"ק אדמו"ר מהוריי"צ ח"י ריש ע' פא.

(242) שיחת י"ב תמוז ה'ש"ת ס"ז (סה"ש קיץ ה'ש"ת ע' 157).

(239) ראה ר"ד כ"א תמוז — לקבוצת אורחים מאנגליה (לקמן ע' 145 ואילך).

(240) ראה אנציק' תלמודית בערכו (כרך יב ע' קלה ואילך). וש"נ.

"בין המיצרים" הוא נדחה, כבקביעות שנה זו, הרי זה ידחה לגמרי, והימים האלה יהפכו בקרוב ממש לששון ולשמחה, בביאת משיח צדקנו, ויוליכנו קוממיות לארצנו.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א התחיל לנגן הניגון "אני מאמין".]

